

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Přírodovědecká fakulta

katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Michal SEMIAN

**MISE NATO V AFGHÁNISTÁNU:
GEOGRAFICKÉ ASPEKTY BEZPEČNOSTNÍ SITUACE**

Bakalářská práce

Praha 2007

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Jiří Tomeš

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně, pod vedením školitele RNDr. Jiřího Tomeše, a že jsem všechny použité prameny řádně citoval. Svoluji k zapůjčení této práce pro studijní účely a souhlasím s tím, aby byla řádně vedena v evidenci vypůjčovatelů.

V Praze dne 24. srpna 2007

Semian 23
Michal Semian v. r.

Děkuji svým rodičům za neutichající podporu, která mne provázela po celou dobu mého studia a za klidnou atmosféru, kterou mi poskytli pro vypracování této práce. Děkuji také svému školiteli RNDr. Jiřímu Tomešovi za podnětné rady a připomínky, ale především za čas, který mi věnoval. V neposlední řadě děkuji Petru Zlatohlávkovi z Informačního centra o NATO za podnětné diskuse.

Abstrakt

Hlavním cílem práce je geografická analýza vývoje a současného stavu bezpečnostní situace v Afghánistánu na základě incidence teroristických aktivit povstaleckých skupin. Dále se práce zabývá analýzou role mise ISAF v poválečném vývoji. První část práce se věnuje expozici problémů warlordismu a pěstování opiového máku. Druhá část se pak zabývá vývojem vojenské přítomnosti v Afghánistánu a třetí stěžejní část práce analyzuje bezpečnostní situaci v zemi. Analýza potvrdila rozdělení země na relativně bezpečný sever a nebezpečný jih, dále prokázala významný vliv pěstování opia na zhoršování bezpečnostní situace. Za hlavní chyby ve vedení mise ISAF práce označuje nedostatečné pravomoci některých kontingentů a poddimenzované kapacity mise.

Klíčová slova:

Afghánistán - bezpečnostní politika - ISAF - terorismus – warlordismus

Abstract

There are several objectives of this paper. The main one is the geographical analysis of evolution and the present state of the security situation in Afghanistan based on incident-counting of terrorist attacks committed by the rebellious groups. The other one is to analyze the role of ISAF in postwar evolution. The first part is an exposition of warlordism and poppy cultivation problems. The second one deals with the evolution of military presence in Afghanistan. The pivotal third part analyzes the security situation in the country. The analysis proves the division of Afghanistan into relatively secure north and dangerous south, next it shows there is a significant influence of poppy cultivation on security deterioration. Inadequate competence of some contingents and undersized capability of ISAF are shown as the main faults in managing the mission.

Keywords:

Afghanistan – security policy – ISAF – terrorism - warlordism

Obsah

Úvod	7
Metodika práce a diskuse nad literaturou	7
Slovníček zkratk a pojmů	9
1 Historický vývoj	11
2 Mocenské rozdělení Afghánistánu	13
3 Geografické aspekty faktoru opia	16
4 Spojenecký zásah v Afghánistánu roku 2001	19
4.1 Útoky 11. září a důvody zásahu	19
4.2 Operace Trvalá svoboda	20
4.3 Bonnské dohody	21
5 Cesta k bezpečnosti	22
5.1 Mezinárodní asistenční a bezpečnostní síly	22
5.2 Volby	22
5.3 ISAF pod velením NATO	23
6 Bezpečnostní situace	26
6.1 Vývoj bezpečnostní situace	26
6.2 Geografické aspekty bezpečnostní situace	28
Závěr	32
Seznam použité literatury	34
Literatura	34
Další zdroje.....	37
Přílohy	39

Seznam příloh

Politická mapa Afghánistánu	39
Mapa etnického složení Afghánistánu	40
Mapa pěstování opiového máku v Afghánistánu, 2004-2006	41
Mapa bezpečnostní situace a změny pěstování opiového máku.....	42
Mapa pěstování opiového máku v Afghánistánu 2000.....	43
Mapa pěstování opiového máku v Afghánistánu 2006.....	43

Úvod

Dlouhodobý konflikt v Afghánistánu představuje jedno z geopoliticky nejvýznamnějších ohnisek napětí ve světě a je předmětem zájmu odborné i laické veřejnosti. Zájem o dění v Afghánistánu i v našich podmínkách zesiluje účast národních složek v rámci operace na straně aliančních a spojeneckých sil. Přesto po roce 2003 začíná být tato problematika neoprávněně opomíjena nejenom sdělovacími prostředky, které se soustředily na kontroverznější zásah v Iráku. Tato změna je pochopitelná, ale neměli bychom zapomínat, že operace v Afghánistánu byla první ve válce proti terorismu a sloužila americkým autoritám jako cesta do Iráku. Stabilizace situace v Afghánistánu je tedy nezbytně nutná pro vyřešení „iráckého“ problému.

Tato práce se snaží dát pohledu na bezpečnostní situaci v Afghánistánu geografický rozměr. Věnuje se však také moderní historii, protože prostřednictvím historického vývoje v posledních desetiletích lze porozumět tradičnímu geopolitickému roztržštění Afghánistánu, které je pro tento stát charakteristické.

Cílem práce tedy je: zhodnotit vývoj a současný stav bezpečnostní situace v Afghánistánu geografickou optikou na základě incidence ozbrojených aktivit a teroristických útoků povstaleckých skupin na jedné straně a rozsahem aktivit spojeneckých vojsk na straně druhé.

Pro svou práci jsem si stanovil tyto výzkumné otázky:

1. Geografický obraz povstaleckých a teroristických aktivit reflektuje jejich přirozenou mocenskou základnu na jihu země a v afghánsko-pákistánském pohraničí.
2. Stav bezpečnostní situace koreluje s rozvojem pěstování opia jako jednoho z hlavních zdrojů příjmu povstaleckých skupin.
3. Zvyšuje se intenzita teroristických útoků a počet jejich obětí.

Metodika práce a diskuse nad literaturou

V první části práce jsou nastíněny základní problémy současného Afghánistánu, především se práce zaměřuje na mocenské roztržštění Afghánistánu a pěstování opiového máku pro výrobu drog. Rozbor těchto faktorů je doplněn o moderní historický vývoj, který je nezbytný pro správné pochopení souvislostí i vzájemných vazeb. Při popisu stavu produkce opia se práce opírá o oficiální výroční zprávy kanceláře OSN

pro drogy a kriminalitu, které doplňuje o rešerši mnoha komentářů, které k tématu byly napsány. Na „západě“ se totiž pěstování opia považuje za největší současný problém Afghánistánu především proto, že v současné době představuje Afghánistán pro „západní svět“ hrozbu jediné jako dominantní světový pěstitel opia. Další část pomocí rešerše literatury analyzuje změny vojenské přítomnosti na území Afghánistánu. Mimo jiné tato část hledá úspěchy, ale i chyby, ve vedení mise mezinárodních asistenčních a bezpečnostních sil (ISAF).

Poslední stěžejní část práce analyzuje vývoj a současný stav bezpečnostní situace v Afghánistánu. Pro analýzu používá přehledu „domácích“ teroristických útoků, které poskytuje Memorial Institute for the Prevention of Terrorism ve své Terrorism Knowledge Base. Databáze vytvořená z tohoto přehledu postihuje počet teroristických útoků a počet ověřených obětí těchto útoků podle času a podle místa provedení útoku. Útoky, které se z dostupných údajů nedalo jednoznačně lokalizovat do některé z afghánských provincií, jsou zanedbány. Takovýchto útoků bylo necelá dvě procenta. Při lokalizaci útoků do sub-provinčního měřítko by došlo k neúměrnému nárůstu zkreslení výsledků, proto práce analyzuje problém na úrovni provincií. Databáze je doplněna o statistiku počtu zemřelých spojeneckých vojáků z databáze icasualities.org. Data bylo nejprve nutno rozdělit na „zabitě nepřitelem“ a „zemřelé při nešťastné události“, poté byla zpracována podle předchozího vzoru. Ze získaných dat práce analyzuje vývoj povstalecké aktivity za celý Afghánistán i podle provincií a současný stav bezpečnostní situace podle provincií. Získané výsledky jsou porovnávány s údaji o vývoji a současném stavu pěstování opia, s časovou osou významných událostí a s geopolitickým rozdělením Afghánistánu.

Je nutné poznamenat, že databáze pro tuto práci končí v dubnu 2007. Vývoj bezpečnostní situace je však velice dynamický a závisí na mnoha faktorech. Také komentáře k poslednímu vývoji ještě nejsou napsány. Proto závěry a prognózy prezentované v této práci se vztahují k dubnu 2007. Existují i jiné dílčí databáze teroristických útoků. Tyto databáze se však od sebe liší v počtu útoků za shodná období natolik, že se nedají kombinovat. Pokud by někdo tedy použil data z jiných zdrojů, mohl by dojít k jiným závěrům, i když trendy by měly zůstat shodné. Data z MIPT-TKB jsou použita pro jejich úplnost a také pro prestiž tohoto zdroje, která by měla zaručovat co největší úplnost ověřených věrohodných dat.

K tématu „konflikt v Afghánistánu“ existuje široká škála literatury většinou od zahraničních autorů. Počet napsaných komentářů se liší podle dílčího tématu, a tak zatímco k historii konfliktu či důvodům zásahu spojeneckých sil v říjnu 2001 existuje mnoho literatury psané z různých úhlů pohledu, analýz současného stavu je velice málo. Je to způsobeno velkou dynamikou vývoje a tedy potřebou většího časového odstupe pro správné zhodnocení událostí. V tomto směru byla velmi prospěšná tematická diskuse uspořádaná v květnu 2007 v Americkém centru. Zvláštní skupinu použité literatury tvoří obecné teoretické knihy o terorismu, ale i o geopolitickém rozdělení světa, které s tématem úzce souvisejí. Jen malá část literatury se ale dívá na problém přímo geograficky, většinou se o geografické hodnocení konfliktu jen částečně opírají.

Dostupnost datových zdrojů se liší podle požadovaných informací. Data pro obecné geografické a demografické charakteristiky jsou poměrně snadno dostupná. Data z různých zdrojů se však poměrně značně liší, protože v naprosté většině případů jde o odhady. Datová základna teroristických útoků je naopak velmi omezená, protože jen málo zdrojů se problematikou zabývá dlouhodobě. Mnoho z databází například končí v roce 2003 (popř. 2004) v souvislosti s konfliktem v Iráku. Velký problém pro sběr dat představuje administrativní členění Afghánistánu, které se v posledních několika letech velmi výrazně a často mění, a to i na úrovni provincií. Jednotlivé zdroje tak používají různé administrativní členění, což komplikuje kompatibilitu dat.

Slovníček zkratk a pojmů

- **AWACS** (*Airborne Warning and Control System*) - Létající systém uvědomování a řízení protivzdušné obrany (též letouny včasné výstrahy) – systém umožňuje sledovat cíle ve vzduchu a navádět na ně prostředky protivzdušné obrany, dále také pomáhá řídit letecké souboje a odposlouchávat nepřátelské souboje.
- **Bamyanští Buddhové** – dvě monumentální sochy Buddhy ze 6. století vytesané do útesu v údolí Bamyan. Větší z nich měří 55 metrů a spolu se svým okolím byly zapsány na seznam Světového dědictví UNESCO. V roce 2001 byly významně poničeny Talibanem.
- **CNPA** (*Counter-narcotics police of Afghanistan*) - Afghánská protidrogová policie

- **ISAF** (*International Security Assistance Force*) - Mezinárodní asistenční a bezpečnostní síly
- **Loya Jirga** – v doslovném překladu Velké shromáždění, označuje se jako afghánský parlament, resp. jeho horní komora.
- **madrasa** – škola islámské ideologie, místo pro rekrutování a výcvik islámských válečníků.
- **MIPT-TKB** (*Memorial Institute for the Prevention of Terrorism - Terrorism Knowledge Base*) – databáze vedoucí seznamy teroristický útoků od roku 1968. Do roku 1997 jsou k dispozici jen seznamy mezinárodních teroristických aktů. Záznamy domácích teroristických útoků jsou k dispozici od roku 1998.
- **mudžahedín** – islámský bojovník za svobodu.
- **mulla** – představený mešity, islámský učitel a vůdce s velkým vlivem na obyvatele.
- **peacekeeping operace** – operace vojenského charakteru na udržování míru. Slouží k prevenci vzniku konfliktu.
- **POHRF** (*Post-Operational Humanitarian Relief Fund*) - Post-operační fond humanitární pomoci – fond by měl zajistit PRT dostatečné prostředky pro zahajování rekonstrukčních prací co nejdříve po skončení vojenské operace v daném místě.
- **PRT** (*Provincial Reconstruction Teams*) – Provinční rekonstrukční týmy – týmy jsou součástí ISAF a podílí se na obnově země různými akcemi např. budování škol, rozdělování humanitární pomoci, pomoc afghánské administrativě či výcvik afghánských vojáků.
- **šaríja** – islámské právo vycházející z Koránu a života proroka Mohameda, nečiní rozdíl mezi církví a státem.
- **Taliban** – fundamentalistické hnutí sunnitských Paštunů.
- **UNESCO** (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*) - Vzdělávací, naučná a osvětová organizace spojených národů
- **warlord** – regionální vůdce udržující si moc nad sub-národním územím pomocí vojenské síly.

1 Historický vývoj

Po druhé světové válce znovu sílí snaha světových mocností získat strategický vliv nad územím Afghánistánu. Soupeření mocností vyústilo v roce 1978 v krvavý komunistický převrat a v roce 1979 v invazi sovětských vojsk do Afghánistánu (Background 2007). Nová promoskevská vláda dokázala ovládat pouze přibližně 20 % území. Důvodem, proč se jí ani s podporou 120 tisíc sovětských vojáků nepodařilo rozšířit svou moc za hranice Kábulu, bylo působení afghánských bojovníků za svobodu tzv. mudžahedínů (Majer 2004). Jejich odboj byl financován obchodem s opiem (Croker 2001) a od roku 1984 také USA, Pákistánem a dalšími státy (Majer 2004). Hodnota celkové zahraniční pomoci mudžahedínům v období mezi lety 1980 a 1992 dosáhla 10 miliard dolarů (Rashid 2000). Významné posílení odboje přinesla dohoda z května 1985, kdy sedm hlavních guerillových organizací vytvořilo alianci (Background 2007). Spojení odbojových skupin zajistilo větší vojenské úspěchy mudžahedínů, které spolu s politickými změnami v SSSR a kritikou veřejnosti vedly v roce 1989 ke stažení sovětských vojsk z Afghánistánu (Majer 2004). Během deseti let sovětské intervence bylo zabito přibližně 14 500 sovětských vojáků a přes milion Afghánců. Ani stažení vojsk však nepřineslo do Afghánistánu klid. Mudžahedíni pokračovali v občanské válce proti vládě Mohammada Najibullaha, kterou svrhli v roce 1992. Po pádu společného nepřítele vystoupily do popředí etnické, náboženské, klanové a osobní spory a země se začala potápět do anarchie. K moci nad centrální vládou se nakonec dostali tádžičtí warlordi ze severovýchodu v čele s Burhanuddinem Rabbanim. Úspěch Tádžikům zajistila větší soudržnost a lepší organizace oproti většinovým paštunským mudžahedínům (Background 2007).

Velkým problémem Afghánistánu po roce 1992 bylo značné rozdrobení moci ve státě. Vládní tádžická aliance prezidenta Rabbaniho kontrolovala Kábul, jeho okolí a severovýchod země. Sever země byl v moci dříve prosovětského uzbeckého warlorda Rashida Dostuma, zatímco na západě (Herat) panoval Ismail Khan. Na východě vládla rada mudžahedínů. Malé území jihovýchodně od Kábulu kontroloval paštunský warlord Gulbuddin Hikmatyar. Hazarští warlordi pak ovládali provincii Bamyán v centrálním Afghánistánu. Jednotliví warlordi mezi sebou bojovali, uzavírali aliance a podváděli se. Jižní provincie byly rozděleny mezi mnoho banditských skupin vedených ex-mudžahedínskými warlordy. Fungovaly tu také „silniční mafie“, které vybíraly poplatky za použití silnic, což prakticky znemožňovalo jakýkoli obchod (Rashid 2000).

Právě v podmínkách roztržitého jihu se začalo formovat hnutí Taliban. Hnutí si jako hlavní cíle stanovilo obnovu míru, odzbrojení obyvatelstva, prosazení práva šarija a obranu integrity a islámského charakteru Afghánistánu. Z počátku bylo mezi lidem velice populární (Rashid 2000). Mezinárodní podporu Taliban našel v Pákistánu, který chtěl zajistit pákistánským obchodníkům volný průchod do střední Asie. První významnější akcí Talibanu bylo dobytí Kandaháru v listopadu 1994. V následujících třech měsících získal Taliban téměř bez boje nadvládu nad 12 z 31 afghánských provincií. V březnu 1995 začal Taliban útočit na jih Kábulu ovládaný Hazary. Sunnitští pašunští bojovníci Talibanu zacházeli se šíitskými Hazary velmi krutým způsobem. Vedle fanatického zavádění práva šarija do běžného života bylo právě kruté chování talibánských bojovníků důvodem poklesu lidové podpory Talibanu (Rashid 2000). Taliban i přes slábnoucí podporu obyvatel a první vojenské neúspěchy dále rozšiřoval svou moc. V září 1996 obsadil Kábul a ustanovil vlastní islámskou centrální vládu (Majer 2004). Tádžická vláda v čele s generálem Masúdem se stáhla na sever, kde začínala formovat tzv. „Severní alianci“. Severní aliance tvořila hlavní opoziční sílu proti vládě Talibanu a vedla s ním tvrdé boje. Koncem 90. let sílí mezinárodní tlak na Taliban kvůli podpoře terorismu a poskytování úkrytu hledaným teroristům, především Usámovi bin Ládínovi. Spolu s tím sílí také tlaky na mírové řešení konfliktu, které ale Taliban opakovaně bojkotuje (Rashid 2000).

V roce 2000 ovládá Taliban již přes 90 % území a připravuje se na boj o „poslední pevnost“ Severní aliance údolí Panjšir. Opozice v čele s Masúdem dokázala tento útok odrazit a znovu zkonsolidovat svou moc. Svět je v této době v otázce Talibanu rozdělen. Několik států, většinou neoficiálně, uznává vládu Talibanu (např. Pákistán, Francie). Proti se staví především státy s velkou obavou před teroristy (Rusko, Indie) (Afghanistan: 2007 2007). Celý svět si ale Taliban proti sobě postavil začátkem roku 2001 především zničením dvou obřích soch Buddhy v Bamyanu, dále pak zákonem o označování neislámského obyvatelstva a v neposlední řadě krutým zacházením s humanitárními pracovníky (Fakta 2005). V září 2001 spáchal Taliban úspěšný atentát na generála Masúda, který mohl znamenat definitivní porážku Severní aliance, neboť Masúd byl nejenom hlavním taktikem, ale také jednotícím prvkem Severní aliance. Vývoj po 11. září však dramaticky změnil rovnováhu sil. (Afghanistan: 2007 2007).

2 Mocenské rozdělení Afghánistánu

Afghánistán je historicky velmi rozdrobený stát, který se dokáže sjednotit jen proti vnější agresi (Sedra 2002). Buzan (2005a) vidí příčinu této rozdrobenosti v postavení Afghánistánu v globálním světě, kde mu přisuzuje roli „insultátora“. „Insultátor“ je stát nebo území, které působí jako jakési nárazníkové pásmo mezi jednotlivými regionálními celky. De facto tak zabraňuje vzniku otevřeného konfliktu mezi aktéry sousedních regionálních celků. Ti se střetávají právě na území „insultátora“, kde se snaží prosadit své mocenské zájmy. Na území Afghánistánu se střetávají regiony jižní Asie, středního východu a region bývalého Sovětského svazu (Buzan 2005a). Aktéři se snaží prosadit své zájmy skrze podporu jednotlivým warlordům.

Prostor pro vznik warlordismu v Afghánistánu dala sovětská invaze v 80. letech 20. století. Odboj proti okupaci byl do značné míry financován ze zahraničí, a tak po odchodu sovětských vojsk a pádu prosovětské Najibullahovy vlády v roce 1992 zůstalo v Afghánistánu mnoho malých, ale velmi dobře vycvičených a vyzbrojených armád loajálních svým velitelům. Tyto skupiny mezi sebou začaly bojovat o nadvládu nad jednotlivými územími i o centrální vládu. Hlavním zdrojem financí afghánských warlordů se stala, vedle podílu na zahraničním obchodu a obchodu s drogami, zahraniční pomoc sousedních států, které chtěly prosadit své zájmy v oblasti. Dá se tak říci, že afghánští warlordi jsou závislí na válce, násilí a obecné nestabilitě v oblasti. Tyto faktory generují zdroje příjmů a upevňují jejich mocenské postavení, které je založeno na zastrahování a poskytování ochrany za úplatu (Sedra 2002). Další faktor, kterým warlordi konsolidují svou stabilitu, je etnická homogenita jejich jednotek. Dá se tedy říci, že Afghánistán je rozdělen podle etnických linií.

Údaje o etnickém složení Afghánistánu se značně liší. Majoritním národem jsou Paštuni (kolem 40 % populace), kteří žijí především v jižním a jihovýchodním Afghánistánu. Nejvýznamnějším paštunským warlordem byl po roce 1992 Gulbuddin Hikmatyar, který čerpal zahraniční pomoc od Pákistánu. Pákistánská podpora se po roce 1994 přesunula k dalšímu paštunskému hnutí Talibanu. Nejvýznamnější menšinou v Afghánistánu jsou Tádžikové (kolem 25 %). Patří k nejvzdělanějším obyvatelům Afghánistánu a žijí v jeho severní a především severovýchodní části, kde mají také největší vliv. Po roce 1992 získali moc nad centrální vládou v čele s prezidentem Rabbanim. Tádžikové ale žijí také na západě země. Zde po roce 1992 působil jeden z nejvýznamnějších warlordů Ismail Khan, který se těšil podpoře Íránu a soustředil

kolem sebe především tádžické milice. V centrálních vysočinách žijí šíitští Hazarí (přibližně 10 %). Nejvýznamnějším Hazarským vůdcem byl Mohammad Mohaqqiq, který se snažil prosadit svůj vliv i na severu země, kde se střetával s Tádžiky, ale především s uzbeckým warlordem Rashidem Dostumem podporovaným Uzbekistánem a Ruskem. Uzbeků je v Afghánistánu méně než 10 % a jsou poslední výrazněji se vojensky prosazující menšinou. Přesnější etnické rozdělení Afghánistánu je patrné z mapové přílohy 2.

Také údaje o náboženské struktuře se relativně liší. Zhruba 98 % Afghánců vyznává islám. Necelá jedna pětina afghánských muslimů patří k šíitské větvi, ke které se hlásí Hazarí, horští Tádžikové, Parsibanové a Kizilbaši (Marek 1987). Stejně jako jinde v islámském světě i v Afghánistánu generuje tento rozkol v náboženské linii napětí. Napětí dále umocňuje silné propojení světského a duchovního života, zvláště na venkově. Představený mešity - mulla totiž zároveň vyučuje ve škole při mešitě a má rozhodující slovo při závažných otázkách týkajících se života vesnice (Marek 1987).

Talibanu se po roce 1994 podařilo omezit moc jednotlivých warlordů. Vojáci loajální těmto warlordům buď utekli, nebo se přidali na stranu Talibanu. Přílišná převaha jedné strany ve vnitrostátním boji o moc zapůsobila na ostatní aktéry i na sousední státy obdobným způsobem jako zahraniční invaze. Došlo tedy ke spojení jinak znesvářených aktérů do protitalibanské opozice. Její zformování podpořila také Talibanem prosazovaná politika jednoho náboženství a striktní dělení obyvatel podle původu na paštunské a nepaštunské. Dalším podnětem byla mezinárodní snaha zastavit šíření náboženského extremismu, obchodu s drogami a terorismu z Afghánistánu (Buzan 2005a).

Po svržnutí Talibanu došlo v zemi k resuscitaci předtalibanského warlordismu. Faktorů, které obnovení umožnily, bylo několik. Tím hlavním byla nedostatečná síla jednotek mezinárodních sil pro zajištění kontroly nad územím za hranicemi Kábulu. Pro warlordy se tak otevřel prostor pro získání nadvlády nad celými provinciemi včetně strategických měst. Převzetí kontroly bylo umožněno „návratem“ mnoha bojovníků Talibanu do armád jednotlivých warlordů (Giustozzi 2005). Dalším faktorem, který upevnil postavení některých warlordů, bylo rozhodnutí vlády USA podporovat regionální vůdce, kteří jim byli schopni pomoci při realizaci vojenských cílů. S tím také vyvstala otázka, zda má smysl snažit se warlordy eliminovat dokud nebude připravena síla, která by je nahradila. Za stavu jaký panoval v Afghánistánu v prvních letech

po vojenském zásahu, byli warlordi často jedinou zárukou stability v některých regionech (Unfinished 2003). Národní armáda, která by měla zajišťovat bezpečnost v těchto regionech, se potýkala s pomalým růstem početních stavů. Centrální vládu tak v provinciích reprezentovali jen příslušníci místní policie, kteří ovšem měli silné vazby na místní warlordy (Majer 2005).

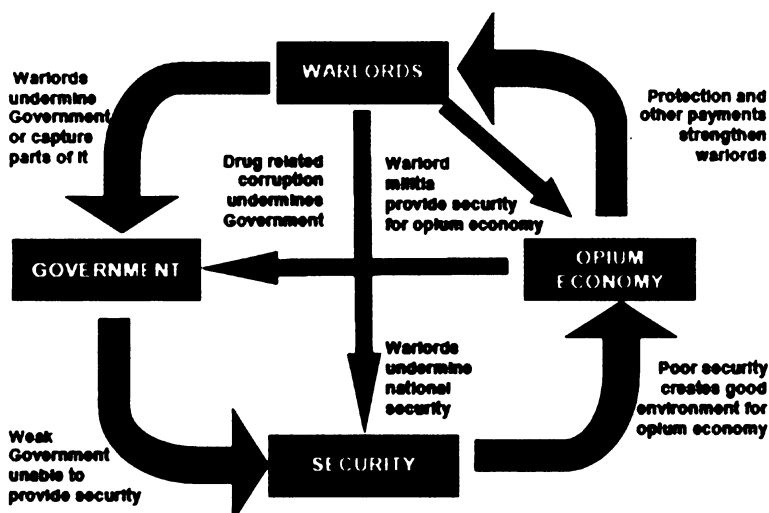
Konkrétně došlo k návratu Ismaila Khana do Heratu, kde z počátku bojoval s pašunskými kmenovými vůdci, ale i díky podpoře z Íránu oblast de facto ovládl (Sedra 2002). I přes střety s prezidentem Karzaim byl přizván v roce 2004 do nové vlády. Jeho pozice v Heratu je tedy velmi silná. Sever je relativně nejstabilnější oblastí Afghánistánu. Přesto se zde mocensky střetávají tři warlordi, především v provincii Balkh. Jsou to uzbecký Rashid Dostum, tádžický Mohammad Usta Atta a hazarský Mohammad Mohaqiq (Giustozzi 2005). Na východě byla situace poměrně složitá, neboť místní warlord Pacha Khan Zadran byl podporován Američany v boji proti zbytkům Talibanu, ale zároveň vedl boj proti centrální vládě (Sedra 2002). V poslední době v oblasti soupeří dva vojenští velitelé Hazrat Ali a Haji Zahir (The rule 2004). Nejkritičtější je situace na jihu, který je pod nadvládou bezpočtu pašunských vůdců, kteří bojují mezi sebou i proti centrální vládě. Taliban se v posledních letech několikrát snažil zkonsolidovat svou moc nad větším územím kolem Kandaháru. Jeho snahy byly ale zmařeny spojeneckou ofensivou. Z okolí Kandaháru pochází také prezident Karzai, který se těší silné podpoře některých místních kmenových vůdců (The rule 2004).

Podle Giustozziho (2005) je charakteristickou vlastností afghánských warlordů silná snaha stát se ministry nebo guvernéry a tím navenek legitimizovat svoje postavení a počínání (Majer 2005). Tato vlastnost se také promítla v parlamentních volbách v roce 2005, kdy bylo přes 200 kandidátů prověřováno z napojení na regionální warlordy. Hrozba vyloučení kandidátů se stala hlavní zbraní mezinárodních sil v prosazování programu odzbrojení. Na konec bylo z voleb vyloučeno 11 kandidátů (Wright 2006).

3 Geografické aspekty faktoru opia

Produkce drog a na ni navazující aktivity zločinných struktur představují největší dlouhodobé problémy, se kterými se Afghánistán potýká. Boj s ní je podle prezidenta Karzaiho hlavní prioritou nové vlády (Mikhos 2006). Produkce opia je problémem především proto, že financuje ozbrojené složky warlordů bojujících proti vládě. Tím přímo ovlivňuje bezpečnostní situaci v zemi. Dá se dokonce hovořit o jakémsi bludném kruhu (Obrázek 3.1). Producenti opia platí warlordům za ochranu a další služby. Warlordi využívají jejich peněz k podkopávání národní bezpečnosti buď přímo akcemi vojenského charakteru, nebo nepřímo oslabováním pozice vlády jejíž síla je pro národní bezpečnost určující. Špatná bezpečnostní situace pak zpětně vytváří vhodné podmínky pro produkci opia.

Obr. 3.1 - Bludný kruh bezpečnosti

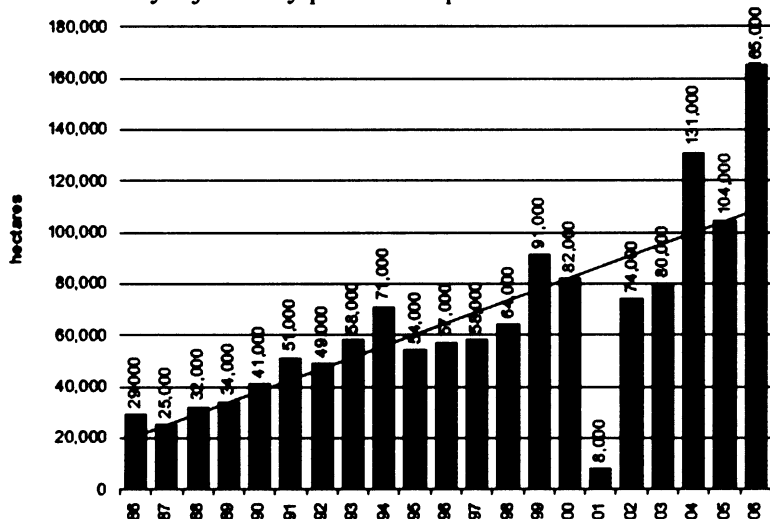

Zdroj: převzato z Byrd 2004, s. 45

S problémem produkce opia se Afghánistán potýká již od osmdesátých let 20. století. V té době opium pomáhalo financovat oddíly mudžahedínů bojující proti sovětské okupaci. Proto západní mocnosti jeho výrobu přehlížely (Croker 2001). Po odchodu sovětských vojsk se začalo pěstování opiového máku rozšiřovat a produkce rostla až do roku 1994. V tomto období Afghánistán předstihl Barmu a stal se největším producentem opia na světě. Po roce 1994 následuje mírný pokles produkce, který lze spojovat s nástupem Talibanu k moci. Taliban byl podle koránu proti výrobě a užívání intoxikantů (Rashid 2000). Tvrdě postihoval produkci a užívání hašiše. V případě opia mu ale šlo spíše o kontrolu nad jeho výrobou, která Talibanu zajišťovala vysoké příjmy. Taliban nabízel západním mocnostem vymýcení opiového průmyslu výměnou

za oficiální uznání své vlády (Rashid 2000). V roce 1998 ale vykázal pracovníky Programu na kontrolu drog OSN ze země, čímž porušil dohody o vymýcení opia z předešlého roku. Tomuto aktu také odpovídá zvýšená produkce opia v roce 1999.

Obr. 3.2 - Vývoj rozlohy pěstování opiového máku v hektarech v letech 1986-2006

Zdroj: převzato z Afghanistan: Opium Survey 2006, s. 9

Trend růstu pokračuje s výjimkou roku 2005 i po pádu vlády Talibanu. V roce 2005 došlo k poměrně výraznému poklesu ploch způsobenému podle Mikhose (2006) spíše přesycením světového trhu než zaváděním vládní protidrogové politiky. To dokládá také skokovitý nárůst produkce v roce 2006 o 59 %, ke kterému došlo i přes sílící vládní zásahy. V roce 2006 činil podíl Afghánistánu na pěstebních plochách máku 82 % a na světové produkci opia dokonce 92 % (Afghanistan 2006). Podle zprávy Kanceláře spojených národů pro drogy a kriminalitu (Afghanistan 2006) souvisí tento prudký růst se zhoršením bezpečnostní situace, a to především na jihu země (přírůstek ploch máku v jižních regionech o 56 tis. ha, celkově o 61 tis. ha). Jedinou výjimku tvoří severní provincie Badakhshan kde je poměrně dobrá bezpečnostní situace, ale přesto zde došlo k 77 % přírůstku ploch (viz mapové přílohy 3 – 6).

Tab. 3.1 – Korelační koeficient závislosti bezpečnostní situace na rozsahu pěstování opia

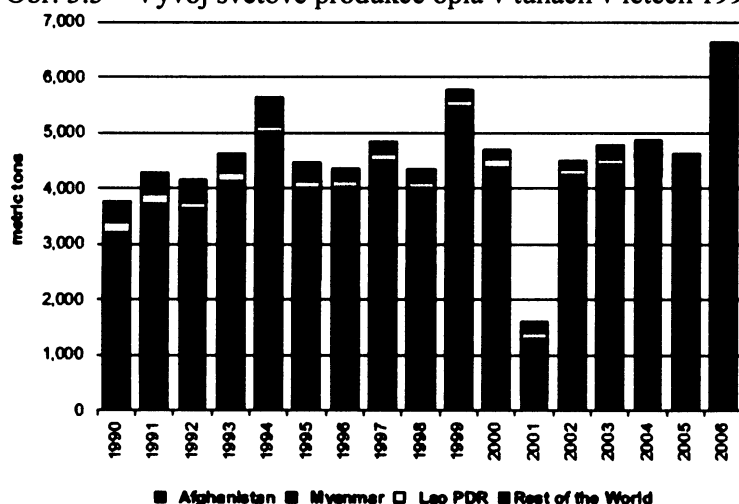
2002	2004	2006
-0,008	0,405	0,509

Zdroj: MIPT: Terrorism Knowledge Base; icasualities.org; Afghanistan: Opium Survey 2005; 2006

Pokud si propojíme údaje o pěstování opia s údaji o bezpečnosti zmiňované v kapitole 6, nelze udělat jednoznačný závěr, že bezpečnostní situace se zhoršuje tam, kde dochází k růstu produkce. Riziko takového vývoje je ale zřejmé. Při korelaci závislosti počtu incidentů na rozsahu pěstování opiového máku vyšla středně silná

pozitivní korelace (viz tabulka 3.1). Sílu korelace snižují především východní provincie, které patří k relativně nebezpečným provinciím. Podmínky pro pěstování máku tu však nejsou tak vhodné jako v jiných provinciích. Z tabulky 3.1 je však patrné prohlubování této závislosti v čase, tj. se zhoršováním bezpečnostní situace (viz obrázek 6.1). V nestabilních regionech tedy dochází k nekontrolovatelnému růstu pěstování opiového máku. V jižních provinciích dochází tedy většinou k nárůstu produkce, zatímco na severu je situace poněkud stabilnější (viz mapové přílohy 3 a 4). Obecně platí, že až na provincie Balkh a Badakhshan, se opiový mák pěstuje na severu nepoměrně méně než na jihu. Problematická je situace v relativně bezpečné provincii Daykundi, kde dochází k prudkému nárůstu pěstování opiového máku. V této provincii se tak můžeme obávat rozšíření teroristických aktivit přes jižní hranici s Oruzganem a Helmandem.

Obr. 3.3 – Vývoj světové produkce opia v tunách v letech 1990-2006

Zdroj: převzato z Afghanistan: Opium Survey 2006 s. 13

Hlavní mezinárodní projekty protidrogové kampaně se zaměřují na zajišťování kapacit pro provozování národní protidrogové politiky. Dále na posílení kontroly iránsko-afghánské hranice a na sledování chemických prekurzorů pro výrobu drog (Afghanistan: Counter 2007). Jednotky ISAF nemají mandát k přímým protidrogovým zásahům, přesto se do bojů zapojují, a to především kvůli prorůstání drogových a protivládních skupin. Mandát jednotek ISAF je jasně specifikovaný na poskytování logistické podpory, sdílení zpravodajských informací a výcvik afghánské policie. Záleží ale již jen na Kábulu, aby celou protidrogovou politiku řídil a především realizoval (Mikhos 2006).

4 Spojenecký zásah v Afghánistánu roku 2001

4.1 Útoky 11. září a důvody zásahu

11. září 2001 byla unesena čtyři americká civilní letadla, která byla použita pro teroristické útoky proti cílům v USA. Při útocích přišlo o život více než 3 tisíce lidí (Fakta 2005). Z útoků byla obviněna teroristická organizace al-Kajda a její vůdce Usáma bin Ládín. Útoky změnily od základu podstatu mezinárodních bezpečnostních vztahů (Eichler 2006) a staly se záminkou pro vyhlášení „globální války proti terorismu“. Roli agresora v této válce hrála síť globálního terorismu představovaná organizací al-Kajda. Afghánistán byl pouze útočištěm, základnou a rukojmím teroristické sítě. Vztah al-Kajdy a afghánského vládnoucího hnutí Taliban byl vzájemně prospěšný. Napadenou stranou se staly Spojené státy americké, na jejichž stranu se přidala většina světových zemí a klíčových mezinárodních organizací. (Eichler 2006). Poté co Taliban odmítl ultimáta vlády USA, aby vydal bin Ládina (Fakta 2005), se proti němu postavily i státy, které jej až doposud podporovaly (Pákistán, Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty). Pákistánský prezident Parvív Mušarraf si dokázal celou situaci dobře přečíst a stal se jedním z nejvýznamnějších pilířů v boji proti Talibanu výměnou za masivní zahraniční pomoc (Sinclair 2004). Také Severní aliance cítila svou šanci. Nabídla proto spojencům vojáky pro pozemní operace v takovém počtu, jaký sami spojenci nebyli ochotni poskytnout (Afghanistan: 2007 2007). Takovéto složení „protitalibanské koalice“ bylo později zdrojem napětí, protože představitelé Severní aliance a Pákistánu měli zcela jinou představu o vývoji post-talibanského Afghánistánu.

Spojenecké útoky začaly 7. října 2001, tedy necelý měsíc po 11. září. Výsledný přesný a účinný zásah nemohl být podle mnohých komentářů naplánován za pouhé tři týdny, jak tvrdí americká administrativa, ale musel být plánován dávno před 11. zářím (Martin 2001). Vláda USA zvažovala válku ve střední Asii již od konce Války v zálivu. Chtěla si tak zajistit přístup k novým nalezištím ropy v oblasti Kaspického moře. Jednání s Talibanem o vybudování nového ropovodu byla přerušena teroristickými útoky na velvyslanectví USA v Keni a Tanzanii. Vláda USA proto začala plánovat proti Talibanu omezený vojenský zásah. K válce by tedy pravděpodobně došlo i bez událostí 11. září. Útoky ale umožnily vládě Spojených států vést zásah podle vlastních pravidel a vyhnout se tak vyjednávání s ostatními státy (Martin 2001).

4.2 Operace Trvalá svoboda

Operace Trvalá svoboda (Operation Enduring Freedom) se stala první etapou vyhlášené globální války proti terorismu. Kampaň měla dát najevo, že poskytování útočiště teroristům je nepřijatelné, dále měla přinést informace a zkušenosti pro usnadnění dalších operací proti terorismu (Bhatia 2003). Cílem operace bylo také poskytnutí humanitární pomoci Afgháncům. Spojenci tak chtěli demonstrovat, že stojí na straně afghánského lidu a zásah je namířen pouze proti teroristickým strukturám (Majer 2004). V neoficiální nótě šlo Američanům především o svržení talibanského režimu a vytvoření pozice pro vstup do Iráku (Clark 2003). Dále pak o zničení al-Kajdy a v neposlední řadě o dopadení Usámy bin Ládina a dalších vysokých představitelů al-Kajdy a Talibanu (Majer 2004).

Spojenci se v boji opírali o přesně naváděné letecké útoky. Na zemi pak působily speciální jednotky, které vyhledávaly a označovaly cíle pro letecké údery. Třetí bojovou složkou byly jednotky Severní aliance, které vedly přímé pozemní útoky proti Talibanu (Eichler 2006). Letecké útoky zahájili spojenci 7. října. Zpočátku utočili především na letiště a protivzdušnou obranu tak, aby si zajistili nadvládu nad vzdušným prostorem. Spolu s bombami začali spojenci shazovat také humanitární pomoc, která měla zdůraznit fakt, že útoky nejsou namířeny proti afghánskému lidu (Lansford 2003). Pozemní operace začaly o několik týdnů později. Postup Severní aliance byl velmi rychlý. Po prvních týdnech ovládala již 50 % afghánského území (Afghanistan: 2007 2007). 9. listopadu dobyla Severní aliance strategické město Mazar-i-Sharif, které bylo branou do západního a středního Afghánistánu. V příštích dnech Severní aliance získala města Herat a Bamiyan a letiště Bagram, které bylo strategickým bodem ke vstupu do Kábulu. Severní aliance přes velké protesty Pákistánu obsadila Kábul 13. listopadu (Afghanistan: 2007 2007). Postup na jihu Afghánistánu nebyl již tak bezproblémový. I zde se však postupovalo poměrně rychle a 6. prosince vůdce Talibanu mulla Mohammad Omar souhlasil s kapitulací hlavní a poslední pevnosti Talibanu - Kandaháru. Sám však dokázal spojencům uniknout (Clark 2003). Operace Trvalá svoboda pokračovala dál v podobě útoku na horský pevnostní komplex Tora Bora na východě Afghánistánu. Spojenci předpokládali, že v jeskyních Tora Bora se ukrývá bin Ládin. Útok zajišťovaly speciální jednotky podporované ze vzduchu spolu s místními protitalibanskými bojovníky. Bin Ládin ale obklíčením - pravděpodobně s pomocí místních kmenů - dokázal proniknout (Clark 2003).

Vítězství spojeneckých sil se tak změnilo v promarněnou příležitost. Přestože se al-Kajdu i Taliban podařilo rozprášit, nepodařilo se zneškodnit jejich velení a tím je definitivně zničit. Splnění tohoto cíle nemusí být již nikdy tak jednoduché (Clark 2003). Další promarněnou příležitostí byla možnost vytvořit silnou protiteroristickou koalici v podmínkách velkých proamerických sympatií, které panovaly po 11. září.

NATO se i přes aktivaci článku 5 Washingtonské smlouvy přímo na operaci Trvalá svoboda nepodílelo. Spojené státy chtěly předejít problémům ve velení operaci, které se objevovaly při vedení „války v Kosovu“. Přímá pomoc se tak omezila většinou na bilaterální bázi. NATO jako celek pomáhalo Američanům poskytnutím letadel AWACS pro obranu území Spojených států, uvolňováním amerických jednotek z jiných misí vedených NATO a v neposlední řadě prostřednictvím vedení diplomatických jednání (Lansford 2003).

4.3 Bonnské dohody

Problémy spojené se vstupem Severní aliance do Kábulu naznačily potřebu vytvoření prozatímní vlády, která by vyplnila vzniklé politické vakuum. Proto se koncem listopadu 2001 v německém Bonnu sešli zástupci všech stran „protitalibanské koalice“, včetně zástupců pěti nejvýznamnějších afghánských opozičních sil (Tardy 2004). Vyjednávání byla velmi komplikovaná, protože každá z opozičních stran chtěla získat co největší podíl na vládě. Nakonec se podařilo dosáhnout shody, ale tyto rozbroje předznamenaly fragmentaci Afghánistánu (Afghanistan: 2007 2007). Při jednání o nové vládě byla zdůrazňována snaha omezit vliv zahraničních zájmů na vznik nové vlády, aby tak byla zajištěna její silná legitimita. Dohody bylo dosaženo 5. prosince. Do čela prozatímní vlády byl ustanoven pašunský staršina z Kandaháru Hamid Karzai. Jeho vláda měla mandát na šest měsíců do prvního zasedání tradičního parlamentu (Loya Jirga), které zvolí novou prozatímní vládu. Karzai se vlády ujal 22. prosince (Tardy 2004).

Dále se v Bonnu jednalo také o zřízení peacekeepingové operace pod mandátem OSN. Afghánští zástupci byli proti jakékoli přítomnosti cizích vojsk na území státu. Na nátlak ostatních států nakonec ustoupili. Vynutili si ale striktní omezení působnosti mírových jednotek na území Kábulu. Vláda USA se obávala vzbuzení negativních emocí, které by „okupace“ mohla vzbudit, a proto s omezením působnosti souhlasila (Tardy 2004).

5 Cesta k bezpečnosti

5.1 Mezinárodní asistenční a bezpečnostní síly

Rada bezpečnosti OSN rozhodla 20. prosince 2001 o rozmístění mírových jednotek pod velením Velké Británie. Velení Mezinárodních asistenčních a bezpečnostních sil (ISAF) je v Kábulu. Jejich úkolem byla podpora prozatímní vlády a výcvik afghánských bezpečnostních sil. Více než polovina sil byla tvořena inženýry a dalšími specialisty, kteří měli pomáhat při přestavbě a opravách afghánské infrastruktury (Lansford 2003). Největší chybou při zřizování mise ISAF bylo striktní omezení její působnosti na území Kábulu. Další chybou bylo omezení pravomocí na pouhou pomoc afghánským autoritám. Jednotky ISAF tak nemohly jednat podle vlastního uvážení. V neposlední řadě bylo chybou silné poddimenzování kapacit celé mise (Tardy 2004). V roce 2003 byl počet vojáků vůči standardům daných misemi v Bosně a v Kosovu zhruba desetinný. Také mezinárodní finanční pomoci by bylo potřeba až dvacetkrát víc (Clark 2003). Důvodem pro zavedení těchto limitů mise byl odmítavý postoj domácích i mezinárodních autorit, ale také obava zapojených států z možných ztrát na životech (Lansford 2003).

Od počátku roku 2003 se začala bezpečnostní situace v zemi zhoršovat (Afghanistan: 2007 2007). Souvislost se započatím bojových operací v Iráku je zřejmá. Irák představuje prioritní cíl amerických aktivit v oblasti. Pozornost USA se tedy více soustředila na dosažení vítězství v Iráku (Clark 2003). S tím jak se bezpečnostní situace zhoršovala, zvyšovala se podpora afghánské vlády jednotkám ISAF. Brzy se také začaly objevovat první hlasy po rozšíření mise ISAF i za hranice Kábulu. Prezident Karzai si od rozšíření mise sliboval mimo jiné zlepšení pozice centrální vlády v boji proti warlordismu (Tardy 2004). Naděje na rozšíření vzrostly v srpnu 2003, kdy NATO převzalo řízení strategické koordinace ISAF (Carp 2006). S převzetím mise ISAF pod velení NATO je spjata také změna mandátu OSN, která rozšiřuje pravomoci jednotek ISAF.

5.2 Volby

V roce 2004 došlo, i díky převzetí mise ISAF NATO, k uklidnění bezpečnostní situace a vývoj začal směřovat k prezidentským a parlamentním volbám. Prvním důležitým krokem bylo schválení nové afghánské ústavy dne 4. ledna 2004. Kvůli

obavám o bezpečnost kandidátů a kvůli problémům při registraci voličů došlo několikrát k posunutí termínu voleb. Prezidentské volby se konaly 9. října 2004. Byly založeny na většinovém systému a o úřad se ucházelo 18 kandidátů (Majer 2005). Již v prvním kole zvítězil dosavadní prozatímní prezident Hamid Karzai, který dosáhl legitimizace svého dosavadního postavení v zemi a výběrem svých viceprezidentů naznačil, že jeho vláda bude etnicky vyvážená (Afghanistan: 2007 2007). Nová vláda byla jmenována 23. prosince a trochu překvapivě se v ní udržel i herátský warlord Ismail Khan, známý svými spory s prezidentem Karzaim (Majer 2005). Volby do nižší komory afghánského parlamentu a do provinčních zastupitelství se konaly téměř s ročním zpožděním 18. září 2005 a také je provázela zvýšená aktivita teroristických skupin (Background 2007). Všichni kandidáti se prohlásili za „nezávislé“, a tak volby neprobíhaly na bázi stran, ale podle etnických a regionálních sympatií. To způsobilo, že se do parlamentu dostala pestrá směs mužů i žen, bývalých mudžehedínů, kmenových vůdců, lidí napojených na obchod s drogami, náboženských radikálů, ale i bývalých i současných členů Talibanu (Majer 2006).

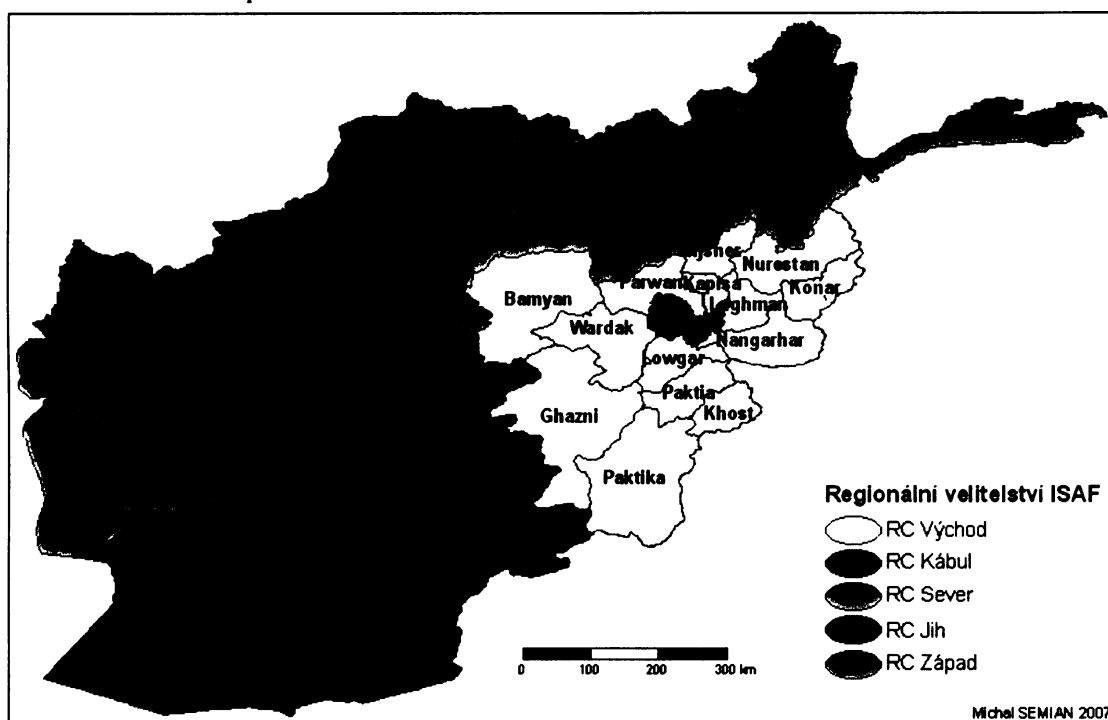
Uskutečnění svobodných voleb se stalo významným mezníkem v historii země, ale představovalo jen malý krok směrem ke stabilitě (Majer 2006). To si uvědomoval i prezident Karzai, když se pokusil navázat styky s vedením Talibanu v lednu 2006. Taliban nabídku mírových rozhovorů odmítl s tím, že by rozhovory demoralizovaly jeho vojáky (Afghanistan: 2007 2007). Teroristické útoky Talibanu jsou v této době čím dál tím častější, sofistikovanější a přinášejí stále více obětí (Majer 2006). Taliban se snaží svými útoky jednak paralyzovat centrální vládu prostřednictvím atentátů na vysoce postavené jedince, kteří s vládou spolupracují nebo ji podporují, a to včetně duchovních. Za druhé se snaží zastrážit investory, donátory, ale i státy zapojené v ISAF prostřednictvím teroristických aktivit zaměřených především proti cizincům.

5.3 ISAF pod velením NATO

NATO se ujalo velení nad misí ISAF 11. srpna 2003. 13. října Rada bezpečnosti OSN mění mandát pro misi ISAF a tím mimo jiné umožňuje rozšíření působnosti mise za hranice Kábulu. Pilotním projektem mise se stává PRT v Kunduzu, který od německého velení přejímá NATO 31. prosince 2003. 1. října roku 2004 přejímá NATO pod své velení i zbývající PRT na severu země a vytváří tak první ucelené regionální velení. Od února 2005 dochází k další fázi rozšiřování působnosti ISAF

směrem na západ. Od léta 2006 se začíná chystat rozšíření také do méně stabilních oblastí nejprve na jihu a poté i na východě země. K převzetí šesti jihoafghánských PRT dochází v létě 2006 a o pouhé dva měsíce později dne 5. října přebírá NATO PRT i na východě Afghánistánu. Jednotky ISAF se tak dostaly do míst, kde dříve byly přítomny jen malé, nebo vůbec žádné, mezinárodní síly (Richards 2007), což s sebou přináší nové možnosti, ale také nové povinnosti.

Obr. 5.1 – Rozdělení působnosti ISAF

Zdroj: nato.int/isaf

Rozšíření mise na celé území Afghánistánu umožnilo v první řadě lepší komunikaci nejen s administrativou, ale také s afghánskou národní armádou. Umožnilo také zprostředkování trojstranného dialogu a spolupráce s afghánskou a pákistánskou armádou. Na konci léta se jednotkám ISAF podařilo proniknout do méně střežených oblastí pod nadvládou Talibanu, kde odhalily přípravy na obsazení Kandaháru a vytvoření paralelní vlády (Füle 2007). NATO se rozhodlo přistoupit k ofenzivě pod názvem operace Medusa v níž Taliban utrpěl těžké ztráty (Richards 2007). Hlavní povinností ISAF v dnešní době zůstává podpora vládě s cílem, aby centrální vláda v budoucnu získala plnou kontrolu země a převzala za ni plnou zodpovědnost. ISAF se tedy významně podílí na výcviku národní armády a na projektu odzbrojení, stejně jako na vládním protidrogovém programu (Carp 2006). Důraz je však kladen i na obnovu a rozvoj země spolu s odstraňováním povstaleckých vůdců (Richards 2007).

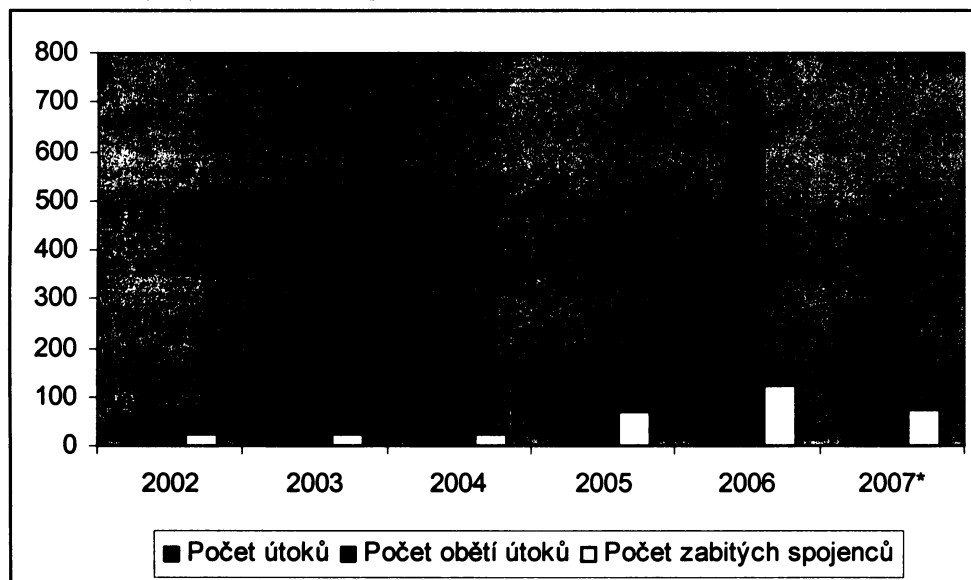
Největším nedostatkem současné mise je absence jednotné koncepce mezinárodních aktérů, která by zajišťovala pružnější rozhodování ISAF a zároveň by definovala jednotný přístup k řešení situace. Do současnosti přetrvává problém nedostatečných pravomocí některých kontingentů. Především se jedná o omezení znemožňující přesun jednotek do míst, kde je jich zapotřebí. Z těchto důvodů je velmi obtížné udržovat bezpečnost v oblastech, kde již byla získána. I přes rozšíření mise ISAF jsou její kapacity stále poddimenzované. Největší rezervy jsou v současnosti v nedostatku financí v Post-operačním fondu humanitární pomoci (POHRF), který umožňuje zahájit humanitární pomoc v místě boje ihned po skončení operace (Richards 2007).

6 Bezpečnostní situace

6.1 Vývoj bezpečnostní situace

Bezpečnostní situace v Afghánistánu se rok od roku zhoršuje, jak je vidět z obrázku 6.1, a to ve všech sledovaných kategoriích. Zatímco počet teroristických útoků a počet zabitých spojeneckých vojáků nejvíce vypovídá o samotné bezpečnostní situaci v zemi, počet obětí při útocích naopak vypovídá o strategii vedení teroristických útoků. Na první pohled je patrný obrovský nárůst obětí teroristických útoků mezi roky 2003 a 2004 a mezi roky 2005 a 2006 (viz tabulka 6.1). V prvním případě stojí za nárůstem „krvavosti“ útoků snaha ovlivnit prezidentské volby. V druhém případě je nárůst spojen s radikální změnou taktiky boje teroristických skupin. Ty se uchýlily k tzv. „irácké“ taktice vedení boje založené na sebevražedných útocích, jejichž počet se oproti roku 2005 zdvojnásobil (Füle 2007). Za změnou taktiky stojí snaha zvýšit počet civilních obětí, ke kterým je afghánská i světová společnost velmi citlivá, a tím umocnit národní i mezinárodní tlak na spojence směřující k ukončení přítomnosti jejich vojsk na území Afghánistánu.

Obr. 6.1 - Vývoj ukazatelů bezpečnostní situace v Afghánistánu v letech 2002-2007

Zdroj: MIPT: Terrorism Knowledge Base; icasualities.org

Pozn.: * - jednoduchá prognóza podle vzorce: rozpočtení dat do 15. 4. na jeden den a pak vynásobeno 365

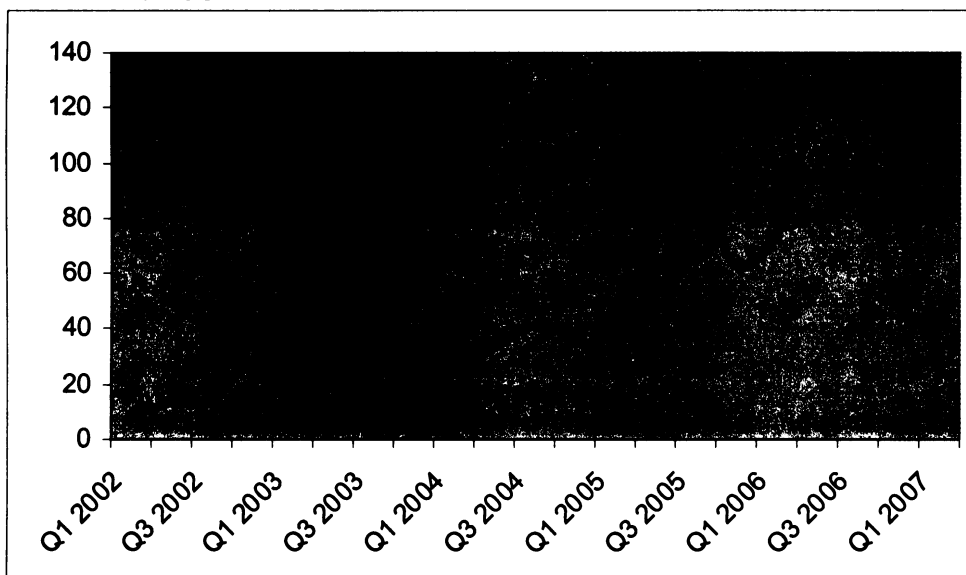
Tab. 6.1 – Průměrný počet zabitých připadající na jeden útok

2002	2003	2004	2005	2006
1,62	1,08	1,81	1,76	2,45

Zdroj: MIPT: Terrorism Knowledge Base; icasualities.org

Počet zabitých spojenců vypovídá o zhoršující se bezpečnostní situaci v Afghánistánu. Situace se náhle zhoršila v roce 2005, kdy se počet zabitých spojeneckých vojáků oproti předchozím rokům téměř ztrojnásobil. Podle Majera (2006) byl Afghánistán pro spojenecké vojáky v roce 2005 dokonce nebezpečnější než Irák. A rok 2006 byl pak dokonce téměř dvakrát tak tragický. Důvodem tohoto zvýšení je jistě i narůstající počet spojeneckých vojáků v zemi. Hlavní podíl ale má zvyšující se počet teroristických útoků namířených proti vojenským i jiným cílům pod ochranou spojeneckých vojáků a také zvyšující se počet přímých bojových střetnutí mezi spojeneckými vojáky a bojovníky povstaleckých skupin především Talibanu.

Obr. 6.2 - Vývoj počtu teroristických útoků na území Afghánistánu v letech 2002-2007

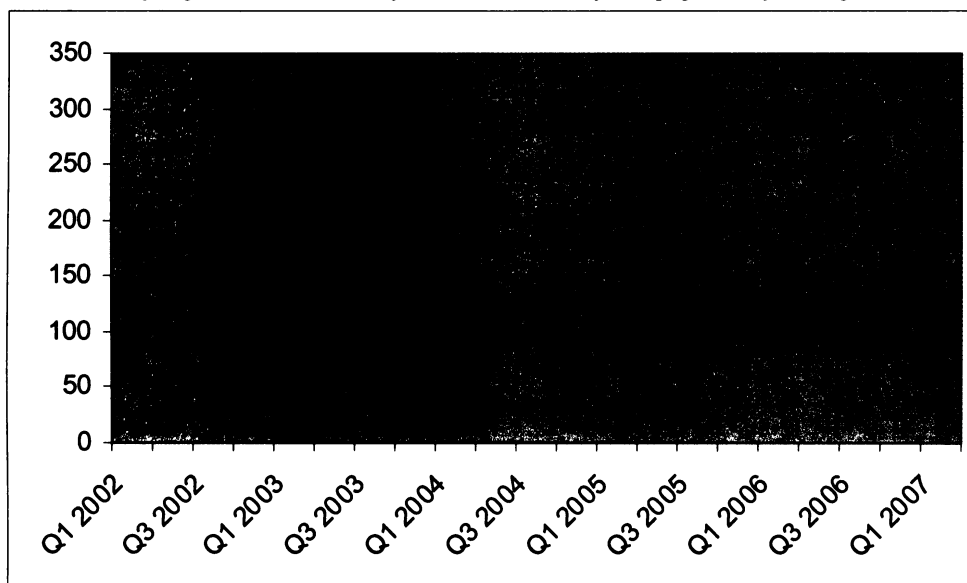

Zdroj: MIPT: Terrorism Knowledge Base; icasualities.org

Na obrázku 6.2 (ale i 6.3) je patrné postupné zhoršování bezpečnostní situace v Afghánistánu. Pozvolné zhoršování situace v roce 2003 se dá přičíst na vrub zahájení vojenské ofenzivy v Iráku, které odsunulo Afghánistán na druhou kolej zájmu nejen světových médií, ale také americké administrativy (Clark 2003). V roce 2004 došlo k celkovému zmírnění situace s jednoznačným vrcholem teroristické aktivity v období prezidentských voleb. Za zklidněním situace stojí převzetí mise ISAF pod velení NATO, které dokázalo k Afghánistánu opět obrátit pozornost. V roce 2005 se situace začala prudce zhoršovat ve spojitosti s blížícími se parlamentními volbami, během nichž teroristická aktivita opět kulminovala. V létě a na podzim 2006 došlo k rozšíření mise ISAF na jih, resp. na východ státu. Spojenecké vojska se tak ocitají poprvé ve větší míře v oblastech přirozené mocenské základny teroristů. Mezi teroristickými skupinami

toto rozšíření vzbudilo nejistotu, na kterou odpovídají vlnou útoků. Dalším faktorem, který vyhrotil situaci na konci léta 2006, byla operace Medusa. Během této operace spojenecká vojska rozprášila milice Talibanu, které se snažily obklíčit Kandahár a vytvořit zde paralelní vládu. Po této operaci se Taliban téměř striktně rozhodl vést další boje pomocí teroristických sebevražedných útoků (Füle 2007).

Obr. 6.3 - Vývoj obětí teroristických útoků a zabitých spojeneckých vojáků v letech 2002-2007

Zdroj: MIPT: Terrorism Knowledge Base; icasualties.org

Pozn.: * - světle červená linka znázorňuje počet obětí teroristických útoků; tmavě červená pak součet počtu obětí a zabitých spojeneckých vojáků, jejichž počet je tedy vyjádřen rozdílem mezi oběma linkami

6.2 Geografické aspekty bezpečnostní situace

Bezpečnostní situace v Afghánistánu vykazuje poměrně zřetelný geografický obraz (regionální rozdíly), který koresponduje s působením základních faktorů - produkce opia a etnopolitickým (mocenským) rozdělením země. Nejklidnějšími oblastmi (viz obrázek 6.4) jsou provincie centrálních vysočin obydlené především Hazary (Daykundi, Bamyan, Samangan), ale i tádžické provincie Ghor a Sare Pol. Tyto provincie nejsou příliš strategicky významné. Navíc šiiťští Hazaři zaručují velmi špatné podmínky pro sunnitský fundamentalismus představovaný Talibanem. V provincii Daykundi se však velmi výrazně rozmáhá pěstování opia (viz tabulka 6.2 a mapová příloha 3), hrozí tak pronikání teroristických aktivit přes jižní hranice s relativně nebezpečnou provincií Oruzgan. Další poměrně vysoce stabilní a bezpečná oblast leží na severovýchodě Afghánistánu (provincie Badakhshan, Baghlan, Kunduz, Panjsher a Takhar). Velká část této oblasti byla i za vlády Talibanu pod nadvládou Severní aliance. Zvýšená intenzita teroristické aktivity ve velmi strategické provincii Panjsher

v roce 2006 je způsobena řídkým osídlením této provincie, protože v roce 2006 zde došlo „pouze“ k jednomu incidentu, který byl vůbec prvním za sledované období.

Tab. 6.2 – Vývoj ukazatelů bezpečnosti a pěstování opia podle provincií

Provincie	Počet ob. (2004)	Počet incidentů na milion obyvatel			Pěstování opia (ha/1000 ob.)		
		2002	2004	2006	2002	2004	2006
Kabul	3445000	5,81	6,10	9,29	0,02	0,08	0,02
RC Kábul	3445000	5,81	6,10	9,29	0,02	0,08	0,02
Badakhshan	725700	0,00	1,38	4,13	11,37	21,51	17,99
Baghlan	726600	0,00	0,00	6,88	0,21	3,36	3,77
Balkh	949600	2,11	4,21	10,53	0,23	2,63	7,62
Faryab	794100	1,26	1,26	3,78	0,04	4,09	3,83
Jowzjan	447500	0,00	0,00	4,47	0,31	3,74	4,52
Kunduz	833200	0,00	6,00	2,40	0,02	0,27	0,12
Samangan	318500	0,00	0,00	0,00	0,31	3,61	6,15
Sare Pol	474800	0,00	0,00	4,21	0,12	4,16	4,74
Takhar	761400	3,94	0,00	3,94	1,03	1,00	2,86
RC Sever	6031400	0,99	1,82	4,97	1,62	4,90	5,73
Badghis	305600	0,00	0,00	13,09	0,09	2,01	10,49
Farah	343400	2,91	8,74	66,98	1,46	6,66	22,41
Ghor	492400	2,03	0,00	4,06	4,47	10,12	9,50
Herat	1208000	0,00	4,97	9,11	0,04	2,10	1,89
RC Západ	2349400	0,85	3,83	17,03	1,18	4,43	7,60
Daykundi	376800	0,00	0,00	0,00	N/A	N/A	18,69
Helmand	756400	2,64	9,25	97,83	39,60	38,81	91,65
Kandahar	913900	20,79	22,98	90,82	4,34	5,43	13,81
Nimruz	151500	0,00	6,60	39,60	1,98	0,76	12,90
Oruzgan	259200	0,00	42,44	69,44	19,68	42,75	37,43
Zabul	249100	0,00	48,17	60,22	0,80	11,95	12,89
RC Jih	2706900	7,76	19,21	72,41	14,60	17,91	38,37
Bamyan	391700	0,00	0,00	0,00	0,00	2,05	0,04
Ghazni	890900	0,00	5,61	28,06	0,00	0,07	0,00
Kapisa	364900	0,00	0,00	13,70	0,81	1,43	0,77
Khost	313100	28,74	44,71	95,82	0,00	2,68	0,42
Konar	328100	3,05	24,38	67,05	2,96	13,31	2,84
Laghman	378100	0,00	7,93	23,80	2,51	7,29	1,88
Lowgar	315400	0,00	9,51	19,02	0,00	0,08	0,00
Nangarhar	1105800	11,76	17,18	19,90	17,89	25,51	4,41
Nurestan	111000	9,01	9,01	117,12	0,00	6,88	13,66
Paktia	392800	12,73	22,91	22,91	0,10	3,05	0,00
Paktika	357200	19,60	8,40	47,59	0,00	0,00	0,00
Panjsher	143500	0,00	0,00	6,97	N/A	0,00	0,00
Parwan	593700	1,68	1,68	3,37	0,00	2,21	0,21
Wardak	472600	2,12	2,12	14,81	0,00	2,15	0,00
RC Východ	6158800	6,17	10,88	27,28	3,58	6,80	1,39
Afghánistán	20691500	4,20	7,73	22,52	3,58	6,31	7,97

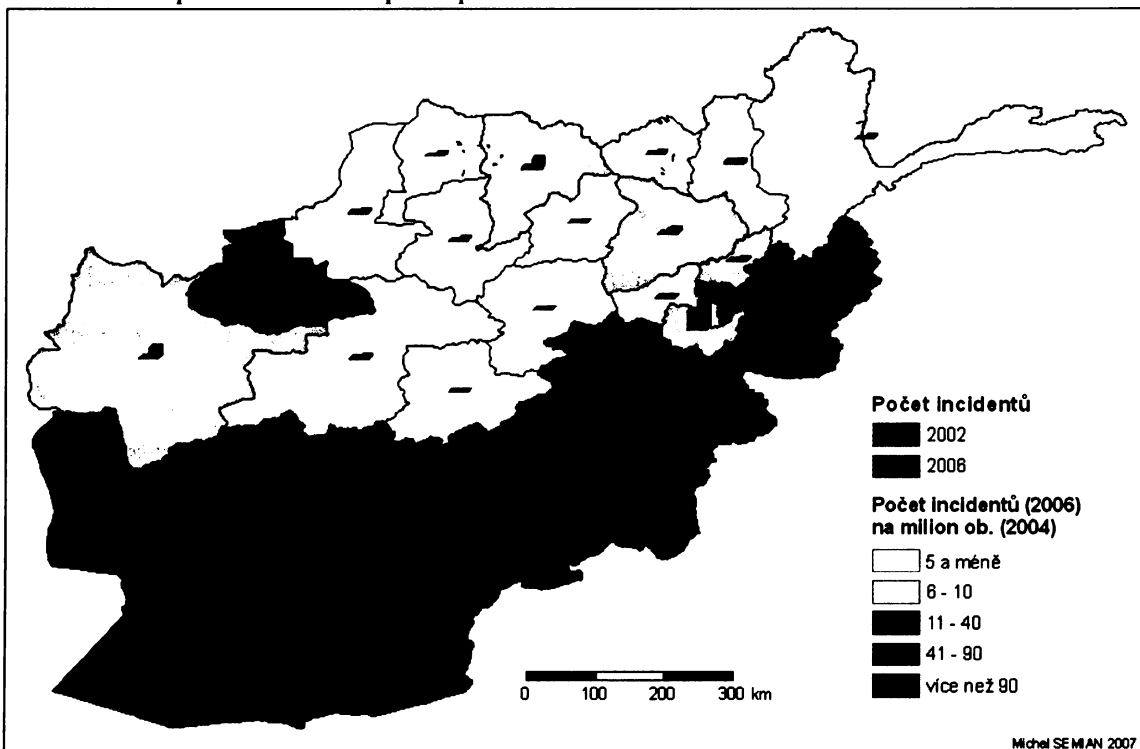
Zdroj: MIPT: Terrorism Knowledge Base; icasualties.org; Afghanistan: Opium Survey 2005; 2006

Lze říci, že celý sever je poměrně stabilní a bezpečný. Ve většině provincií nedochází v průměru k více než dvěma útokům za rok. Výjimkou tak jsou pouze provincie se strategickými velkými městy – Balkh (Mazar-i-Sharif), Herat, Kabul. Při pohledu na intenzitu útoků (obrázek 6.4) pak na severu vyčnívá provincie Badghis,

kde došlo ke zhoršení situace v posledních dvou letech. I Badghis je ale poměrně řídko osídlen. Další výjimku tvoří provincie Nurestan, Konar, Laghman a Nangarhar, které jsou specifické svou polohou u afghánsko-pákistánské hranice.

Specifické postavení mají provincie přiléhající k provincii Kábul (Kapisa, Lowgar, Parwan a Wardak). Tyto provincie patřily k relativně bezpečným severním provinciím, ale až na Parwan se zde situace v posledních dvou letech výrazně zhoršila. Nejhuře je na tom s bezpečností Lowgar, který je ze všech nejvíce situován na jihovýchod, a Wardak, kam problémy pronikají z provincie Ghazni. Parwan má specifické postavení díky lokalizaci strategického letiště Bagram, které zaručovalo jistou pozornost útočníků hned od konce války, ale zároveň také zvýšenou ochranu spojenců. Navíc je situováno nejseverněji a právě díky těmto faktorům patří v současné době Parwan mezi nejbezpečnější afghánské provincie.

Obr. 6.4 – Bezpečnostní situace podle provincií

Zdroj: MIPT: Terrorism Knowledge Base; icasualities.org

Již v předcházejících odstavcích je naznačené rozdělení země na relativně bezpečný sever a nebezpečný jih s jedinou anomálií tvořenou příhraničními provinciemi Afghánistánu přiléhajícími k afghánsko-pákistánské hranici (Nurestan, Konar, Nangarhar, Khost, Paktika, ale i Zabul a Kandahár). Hranice je dlouhá 2430 km (Majer 2004) a z velké části vede v horách, což z ní činí prakticky volně prostupnou

hranici. Toho v hojné míře využívají bojovníci Talibanu, kteří se rekrutují ze studentů pákistánských madras (Předpokládá se, že v současné době je v Pákistánu 120 tisíc potenciálních sebevražedných útočníků (Sporyš 2007)). Otázky prostupnosti hranic byly předmětem mnoha jednání mezi prezidenty Karzaim a Mušarrafem, která ale k účinnému řešení nevedla. Jedním z návrhů pákistánské strany na vyřešení problému bylo i vybudování hraničního plotu. Tento návrh prezident Karzai odmítl, a tak zůstalo jen u posílení pohraniční stráže a uzavření hraničních přechodů (Majer 2006). Tyto zásahy jsou ovšem spíše jen jakýmsi gestem, než aby úspěšně problém řešily.

Jak už tedy bylo naznačeno, nejhorší bezpečnostní situace je na jihu Afghánistánu jmenovitě v provinciích Kandahár a Helmand. Zatímco v Kandaháru byla situace již od konce války jedna z nejkritičtějších, v Helmandu se situace zhoršila až v letech 2005 a 2006. Trochu anomální je v tomto směru třetí z nejjihnějších provincií Nimruz, která patří k nejbezpečnějším „jižním“ provinciím. Provincie Nimruz leží u afghánsko-iránských hranic a její hlavní město Zaranj se nachází přímo na hranicích s Íránem. Proto má Írán zvláštní zájem na tom, aby v této provincii panoval alespoň relativní klid. I v Nimruzu se však bezpečnostní situace za poslední dva roky významně zhoršila. V dalších jižních provinciích je situace krajně nebezpečná, není však tak kritická jako v Kandaháru a Helmandu. Nejhorší situace je v provincii Khost, kde se bezpečnostní situace v poslední době prudce zhoršuje a prognózy pro rok 2007 vypočtené podle dat za první měsíce roku ukazují, že by se Khost mohl zařadit mezi provincie s nejkritičtější situací. Podobně se situace v roce 2006 zhoršila i v provinciích Farah a Ghazni, kde ale prognózy pro rok 2007 nevypadají tak kriticky.

Zvláštní postavení má provincie Nangarhar s velmi strategickým centrem Jalalabadem. Tato provincie patřila krátce po válce k nejnebezpečnějším společně s Kandahárem. Situace v Nangarharu zůstala však relativně stabilní. Tím se dostáváme k celkové prostorové změně bezpečnostní situace. V prvních letech po zásahu byla situace po celém Afghánistánu relativně klidná a útoky se zaměřovaly především na strategická města jako Kábul, Kandahár, Jalalabad, či Mazar-i-Sharif. Později se objevilo současné rozdělení na relativně bezpečný sever a nebezpečný jih s eskalací nebezpečí na východě směrem k pákistánské hranici a s nejkritičtějším centrem na jihu - provincie Kandahár a Helmand. Původní rozdělení reflektovalo boj warlordů o nadvládu nad strategickými územími. To současné reflektuje přirozenou mocenskou základnu hlavní protivládní síly Talibanu na jihu země a při hranicích s Pákistánem.

Závěr

Letos v říjnu tomu budou čtyři roky od doby, kdy NATO převzalo velení afghánské peacekeepingové mise ISAF. Za tuto dobu se podařilo nejen zabezpečit průběh svobodných voleb, ale také realizovat řadu opatření ke stabilizaci bezpečnostní situace v zemi. Nadále však zůstává otázkou, zda se podaří stabilizovat situaci tak, aby bylo možné zajištění bezpečnosti svěřit afghánským silám. V roce 2004 se v optimistické reakci na první rozšiřování mise ISAF hovořilo o situaci v Afghánistánu jako o poháru, který je na půl plný a ne poloprázdný (např. Majer 2004). O tři roky později je otázkou, zda-li je tento pohár vůbec naplnitelný, nebo bude-li Afghánistán přinejlepším pouze státem se slabou vládou balancující mezi zájmy místních warlordů a vnějších aktérů, jak to vidí Buzan (2005a).

Aktivity warlordů představují jeden z největších (již však tradičních) problémů současného Afghánistánu. Warlordi z vlivných pozic ministrů a guvernérů podryvají autoritu centrální vlády a vytváří stínovou ekonomiku. Svou činností vytváří bludné kruhy násilí a dezorganizace, které dále oslabují pozici centrální vlády. K reprodukci těchto kruhů významně přispívá produkce drog a obchod s nimi. Pěstování opiového máku a vývoz drog je největší hrozbou, jakou současný Afghánistán pro svět představuje. Na druhou stranu obchod s drogami financuje také paramilitární skupiny warlordů spolupracujících s vládou. Ty jsou v současné době jedinou zárukou stability bezpečnostní situace v některých oblastech na severu Afghánistánu. Účinný boj proti produkci drog v těchto oblastech by vedl k destabilizaci severu. Produkce opia je proto do jisté míry tolerována. K masivní kampani proti pěstování máku tedy může afghánská vláda přistoupit teprve tehdy, až bude schopna plně převzít zodpovědnost za bezpečnost v regionu.

Geografický obraz ozbrojených aktivit protivládních povstaleckých skupin (viz obrázek 6.4) spolu s geografickým obrazem lokalizace pěstování opiového máku (viz mapová příloha 3 a 4) ukazují rizikové oblasti Afghánistánu. Z těchto oblastí hrozí šíření problémů a destabilizace. Na mapě současné bezpečnostní situace (viz obrázek 6.4) je jasně patrné rozdělení země na sever a jih. To reflektuje přirozenou mocenskou základnu nejvýznamnějších protivládních povstaleckých skupin na jihu země a na hranicích s Pákistánem, které svou prostupností umožňují neustálý příliv nových povstaleckých bojovníků z pákistánských madras. Sílicí vliv produkce opia na destabilizaci bezpečnostní situace dokládá statistická analýza (viz tabulka 3.1

a tabulka 6.2), která potvrzuje geografickou koincenci produkce a ozbrojených a teroristických aktivit.

Za bezpečnostní situaci by měly zodpovídat mezinárodní jednotky ISAF spolu s národní armádou. Jejich kapacity však v současné době stačí na udržení současného stavu, ale neumožňují udržet bezpečnost v místech, kde byla nově získána. Druhým současným problémem mise ISAF je upadající podpora místních obyvatel těmito složkám. Ztráta této podpory by mohla mít fatální vliv na bezpečnostní situaci v zemi a mohla by vést až k obnovení občanské války. NATO se tento problém snaží vyřešit „afghanizací“ veškeré své činnosti. Toto řešení jistě může zvýšit podporu místních lidí. Blížící se potřeba rozhodného pokroku směrem k vyřešení bezpečnostní situace v Afghánistánu však neoddláí.

Pro zlepšení situace v Afghánistánu je zapotřebí vypořádat se problémy, které představují warlordismus, obchod s opiem a hnutí Taliban a na něj navazující povstalecké skupiny. Vývoj boje proti obchodu s opiem a warlordismu je závislý na výsledcích boje proti Talibanu. Dokud totiž nezmizí hrozba, kterou Taliban představuje, znamenají tyto dva faktory pro centrální vládu spíše pozitivní efekty, neboť jí umožňují bojovat „jen na jedné frontě“. Vzhledem k bojové strategii Talibanu je vojenské řešení tohoto problému de facto nemožné. Proto je nutné donutit Taliban k mírovým rozhovorům a zapojit ho do rozhodování o vývoji země. Je to velmi radikální názor, zvláště když uvážíme finanční dispozice Talibanu, které by mu mohly umožnit převzetí moci „legálním“ způsobem. Na druhou stranu uklidnění vztahů s Talibanem by umožnilo oslabit pozice regionálních warlordů, a tím stabilizovat bezpečnostní situaci.

Závěrem tedy lze konstatovat, že Afghánistán zůstává rozdělenou zemí geograficky, etnicky, mocensky, kulturně i s ohledem na lokalizaci a působnost mírových sil. Nejrizikovější oblasti jsou na jihu země a při východních hranicích s Pákistánem, kde působí pašunské islamistické paramilitární skupiny. Další destabilizace těchto regionů je podpořena rostoucí produkcí opia, které je hlavním zdrojem příjmů těchto skupin. Perspektiva destabilizace a dezorganizace Afghánistánu zůstává i nadále aktuální a spojeneckým silám se krátí čas na odvrácení tohoto scénáře.

Seznam použité literatury

Literatura

- AFGHANISTAN: 2007 COUNTRY REVIEW. CountryWatch, Texas, 2007, 213 s. - ISBN: 1-59097-900-1 - dostupný z: <http://web.ebscohost.com/ehost/results?vid=3&hid=16&sid=388f31e8-1d9f-4d36-807d-6ead3781d450%40sessionmgr7> - 27. 6. 2007
- AFGHANISTAN: COUNTER NARCOTICS LAW ENFORCEMENT č.6. United Nations Office on Drugs and Crime, 2007, 12 s. - dostupný z: http://www.unodc.org/pdf/afg/updates/cnle_update_06.pdf - 17. 5. 2007
- AFGHANISTAN: OPIUM SURVEY 2005. United Nations Office on Drugs and Crime, Vídeň, 2005, 146 s. - dostupný z: http://www.unodc.org/pdf/afg/afg_survey_2005.pdf - 17. 5. 2007
- AFGHANISTAN: OPIUM SURVEY 2006. United Nations Office on Drugs and Crime, Vídeň, 2006, 156 s. - dostupný z: http://www.unodc.org/pdf/research/AFG05%20_full_web_2006.pdf - 17. 5. 2007
- AFGHANISTAN'S ENDANGERED COMPACT. International Crisis Group, 2007, 16 s. - dostupný z: http://www.crisisgroup.org/library/documents/asia/south_asia/b59_afghan_istans_endangered_compact.pdf - 1. 7. 2007
- BACKGROUND NOTES ON COUNTRIES OF THE WORLD: AFGHANISTAN. Bureau of South and Central Asian Affairs - U.S. Department of State, 2007, 13 s. - dostupný z: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=3&hid=16&sid=5dec7297-f36d-4508-9e5b-23baedb16923%40SRCSM2> - 27. 6. 2007
- BAUCK, Petter, STRAND, Arne, HAKIM, Mohammad, AKBARI, Arghawan (2007): AFGHANISTAN: AN ASSESSMENT OF CONFLICT AND ACTORS IN FARYAB PROVINCE TO ESTABLISH A BASIS FOR INCREASED NORWEGIAN CIVILIAN INVOLVMENT. Chr. Michelsen Institute, 57 s. - dostupný z: <http://www.cmi.no/pdf/?file=/afghanistan/doc/Faryab%20Risk%20Assessment%20CM1%20report%2002.07.pdf> - 1. 7. 2007
- BEČKA, Jiří (1965): AFGHÁNISTÁN. Nakladatelství politické literatury, Praha, 148 s.
- BHATIA, Michael V. (2003): WAR AND INTERVENTION: ISSUES FOR CONTEMPORARY PEACE OPERATIONS. Kumarian Press, Bloomfield, 222 s. - ISBN: 1-56549-164-5

- BUZAN, Barry, WAEVER, Ole (2005a): REGIONS AND POWERS: THE STRUCTURE OF INTERNATIONAL SECURITY. Cambridge University Press, Cambridge, 564 s. - ISBN: 0-521-89111-6
- BUZAN, Barry, WAEVER, Ole, WILDE, Jaap de (2005b): BEZPEČNOST: NOVÝ RÁMEC PRO ANALÝZU. Centrum strategických studií, Brno, 267 s. - ISBN: 80-903333-6-2
- BYRD, William, WARD, Christopher (2004): AFGHANISTAN'S OPIUM DRUG ECONOMY. The World Bank, 133 s. - dostupný z: http://www-wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/2005/01/06/000012009_20050106091108/Rendered/PDF/311490PAPER0AF100SASPR0no051Dec0171.pdf - 29. 6. 2007
- CARP, Mihai (2006): BUDOVNÍ STABILITY V AFGHÁNISTÁNU. - dostupný z: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/czech/art2.html> - 29. 6. 2007
- CLARK, Wesley K. (2003): WINNING MODERN WARS. Public Affairs, New York, 219 s. - ISBN: 1-58648-218-1
- COUNTERING AFGHANISTAN'S INSURGENCY: NO QUICK FIXES. International Crisis Group, 2006, 39 s. - dostupný z: <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?l=1&id=4485> - 10. 11. 2006
- CROKER, Chester A., HAMPSON, Fen Osler, AALL, Pamela (2001): TURBULENT PEACE: THE CHALLENGES OF MANAGING INTERNATIONAL CONFLICT. United States Institute of Peace, Washington, 894 s. - ISBN: 1-929223-27-7
- EICHLER, Jan (2006): MEZINÁRODNÍ BEZPEČNOST NA POČÁTKU 21. STOLETÍ. Ministerstvo obrany České republiky – AVIS, Praha, 304 s. - ISBN: 80-7278-326-2
- FAKTA A ČÍSLA OSN: ZÁKLADNÍ ÚDAJE O ORGANIZACI SPOJENÝCH NÁRODŮ. Informační centrum OSN, Praha, 2005, 297 s. - ISBN: 80-86348-02-4
- GERARD, Dave (2006): STRATEGIC RECOMMENDATIONS FOR DEMOCRATIC AFGHANISTAN. In: MURRAY, Williamson (ed): STRATEGIC CHALLENGES FOR COUNTERINSURGENCY AND THE GLOBAL WAR ON TERRORISM. Strategic Studies Institute, Carlisle, s. 259-275. - ISBN: 1-58487-247-0
- GIUSTOZZI, Antonio (2005): THE DEBATE ON WARLORDISM: THE IMPORTANCE OF MILITARY LEGITIMACY. Development Studies Institute, London, 25 s. - ISSN: 1742-6634 - dostupný z: <http://www.crisisstates.com/download/dp/dp13.pdf> - 1. 7. 2007
- KAPLAN, Lawrence S. (2004): NATO DIVIDED, NATO UNITED: THE EVOLUTION OF AN ALLIANCE. Praeger, Westport, 165 s. - ISBN: 0-275-98377-3

- LANSFORD, Tom (2003): ALL FOR ONE: TERRORISM, NATO AND THE UNITED STATES. Ashgate, Aldershot, 214 s. - ISBN: 0-7546-3045-5
- MAJER, Marian (2005): AFGANISTAN. In: TARASOVIČ, Vladimír, et al. (eds): PANORÁMA GLOBÁLNEHO BEZPEČNOSTNÉHO PROSTREDIA: 2004-2005. Inštitút bezpečnostných a obranných štúdií Ministerstva obrany SR, Bratislava, s. 393-402. - ISBN: 80-88842-84-0
- MAJER, Marian (2006): AFGHANISTAN: TRANZÍCIA SI STÁLE ŽIADA VELA. In: LUPTÁK, Ľubomír, et al. (eds): PANORÁMA GLOBÁLNEHO BEZPEČNOSTNÉHO PROSTREDIA: 2005-2006. Odbor bezpečnostnej a obrannej politiky Ministerstva obrany SR, Bratislava, s. 403-414. - ISBN: 80-88842-98-0 - dostupný z: http://www.kap.zcu.cz/opory/studijni_texty/panorama05_06.pdf - 28. 6. 2007
- MAJER, Marian, TARASOVIČ, Vladimír (2004): AFGANISTAN. In: PANORÁMA GLOBÁLNEHO BEZPEČNOSTNÉHO PROSTREDIA: 2003-2004. Inštitút bezpečnostných a obranných štúdií Ministerstva obrany SR, Bratislava, s. 191-197. - ISBN: 80-88842-71-9
- MAREK, Jan (1987): AFGHÁNISTÁN. Svoboda, Praha, 320 s.
- MARTIN, Patrick (2001): US PLANNED WAR IN AFGHANISTAN LONG BEFORE SEPTEMBER 11. - dostupný z: <http://www.wsws.org/articles/2001/nov2001/afgh-n20.shtml> - 17. 5. 2007
- MIKHOS, Alexia (2006): AFGHÁNISTÁN A BOJ S DROGAMI. - dostupný z: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/czech/analysis.html> - 29. 6. 2007
- RASHID, Ahmed (2000): TALIBAN: MILITANT ISLAM, OIL AND FUNDAMENTALISM IN CENTRAL ASIA. Yale University, New Haven, 274 s. - ISBN: 0-300-08340-8
- RICHARDS, David (2007): PEVNÉ ZÁKLADY PRO OBNOVU ZEMĚ. - dostupný z: <http://www.nato.int/docu/review/2007/issue1/czech/art1.html> - 14. 8. 2007
- SEDRA, Mark (2002): CHALLENGING THE WARLORD CULTURE: SECURITY SECTOR REFORM IN POST-TALIBAN AFGHANISTAN. Bonn International Center for Conversion, Bonn, 54 s. - dostupný z: <http://www.bicc.de/publications/papers/paper25/paper25.pdf> - 1. 7. 2007
- SINCLAIR, Andrew (2004): AN ANATOMY OF TERROR: A HISTORY OF TERRORISM. Pan Macmillan, Londýn, 399 s. - ISBN: 0-330-49260-8
- SUHRKE, Astri (2006): THE LIMITS OF STATEBUILDING: THE ROLE OF INTERNATIONAL ASSISTANCE IN AFGHANISTAN. - dostupný z: <http://www.cmi.no/afghanistan/doc/ISA%20paper%20March%2019%202006%20final.doc> - 1. 7. 2007

- TARDY, Thierry (ed) (2004): PEACE OPERATIONS AFTER 11 SEPTEMBER 2001. Frank Cass, London, 204 s. - ISBN: 0-7146-5647-X
- THE RULE OF THE GUN. Human Rights Watch, 2004, 52 s. - dostupný z: <http://www.hrw.org/background/asia/afghanistan0904/afghanistan0904.pdf> - 17. 5. 2007
- UNFINISHED BUSINESS IN AFGHANISTAN: WARLORDISM, RECONSTRUCTION AND ETHNIC HARMONY. United States Institute of Peace, Washington, 2003, 12 s. - dostupný z: <http://www.usip.org/pubs/specialreports/sr105.pdf> - 17. 5. 2007
- VANĚČEK, Petr (1952): AFGANISTAN. Mladá fronta, Praha, 77 s.
- WRIGHT, Joshua (2006): WARLORDS IN PARLIAMENT: HOW IT HAPPENED. 5 s. - dostupný z: <http://www.afghanistanwatch.org/newsletterarchive/listserv2-17-06.htm#1> - 1. 7. 2007

Další zdroje

- CIA THE WORLD FACTBOOK: AFGHANISTAN. - dostupný z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html> - 8. 8. 2007
- FŮLE, Štefan (2007): NATO A KONCEPTROZŠÍŘENÉ SPOLUPRÁCE VOJENSKÝCH A CIVILNÍCH SLOŽEK PŘI ZAJIŠŤOVÁNÍ BEZPEČNOSTI A REKONSTRUKCE ZEMĚ. In: AKTUÁLNÍ SITUACE A PERSPEKTIVNÍ VÝVOJ V AFGHÁNISTÁNU. Tematická diskuse ze dne 18. 5. 2007 pořádaná Americkým centrem Velvyslanectví USA a Střediskem bezpečnostní politiky Fakulty sociálních věd University Karlovy v Praze.
- HORÁK, Slavomír (2007): NOVÁ ETAPA VÝVOJE ZEMĚ PO ROCE 2001: MOŽNOSTI A LIMITY BUDOVÁNÍ NOVÉHO AFGHÁNSKÉHO STÁTU. In: AKTUÁLNÍ SITUACE A PERSPEKTIVNÍ VÝVOJ V AFGHÁNISTÁNU. Tematická diskuse ze dne 18. 5. 2007 pořádaná Americkým centrem Velvyslanectví USA a Střediskem bezpečnostní politiky Fakulty sociálních věd University Karlovy v Praze.
- KUDLÁČEK, Ladislav (2007): STAV A PERSPEKTIVY HUMANITÁRNÍ A ROZVOJOVÉ POMOCI V AFGHÁNISTÁNU Z POHLEDU SPOLEČNOSTI ČLOVĚK V TÍSNI. In: AKTUÁLNÍ SITUACE A PERSPEKTIVNÍ VÝVOJ V AFGHÁNISTÁNU. Tematická diskuse ze dne 18. 5. 2007 pořádaná Americkým centrem Velvyslanectví USA a Střediskem bezpečnostní politiky Fakulty sociálních věd University Karlovy v Praze.

- MEMORIAL INSTITUTE FOR THE PREVENTION OF TERRORISM: TERRORISM KNOWLEDGE BASE. - dostupný z:
<http://www.tkb.org/Category.jsp?catID=9133&contentType=0&sortBy=3&sortOrder=0&x=36&y=4> - 5.-6. 8. 2007
- NATOAKTUAL.CZ. Oficiální portál Informačního centra o NATO. - dostupný z:
<http://www.natoaktual.cz/> - 17. 5.-17. 8. 2007
- NATO: INTERNATIONAL SECURITY ASSISTANCE FORCE. Oficiální stránky mise ISAF. - dostupný z: <http://www.nato.int/isaf/index.html> - 17. 5.-17. 8. 2007
- OPERATION ENDURING FREEDOM/AFGHANISTAN FATALITIES. - dostupný z:
<http://icasualties.org/oef/Afghanistan.aspx> - 30. 6. 2007
- SPORYŠ, Alexandr (2007): ROLE OSN PŘI REKONSTRUKCI ZEMĚ. In: AKTUÁLNÍ SITUACE A PERSPEKTIVNÍ VÝVOJ V AFGHÁNISTÁNU. Tematická diskuse ze dne 18. 5. 2007 pořádaná Americkým centrem Velvyslanectví USA a Střediskem bezpečnostní politiky Fakulty sociálních věd University Karlovy v Praze.

Přílohy

Příloha 1 - Politická mapa Afghánistánu (platná k roku 2006) se stínovým reliéfem

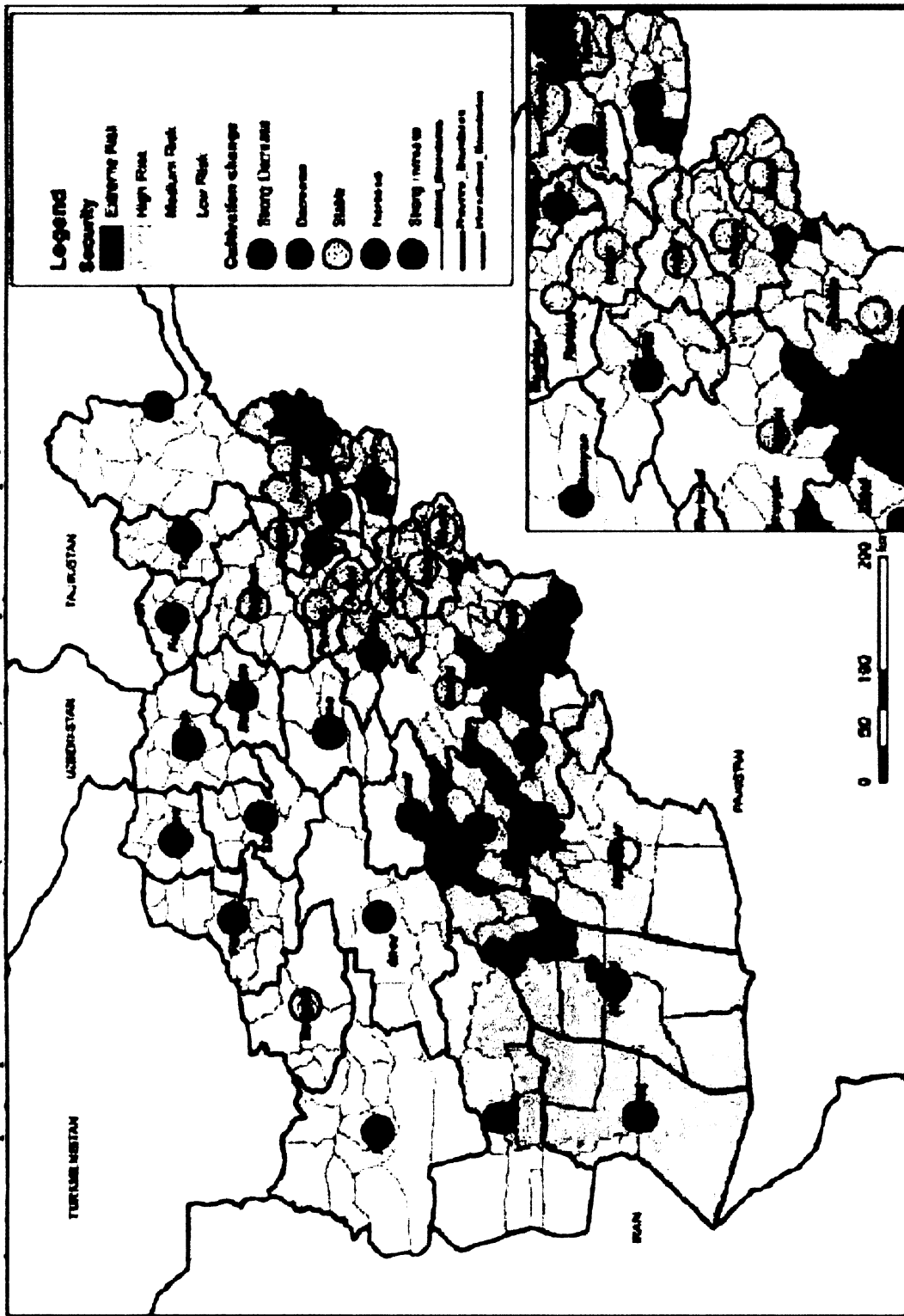
Zdroj: nato.int/isaf

Příloha 2 - Mapa etnického složení Afghánistánu 2001

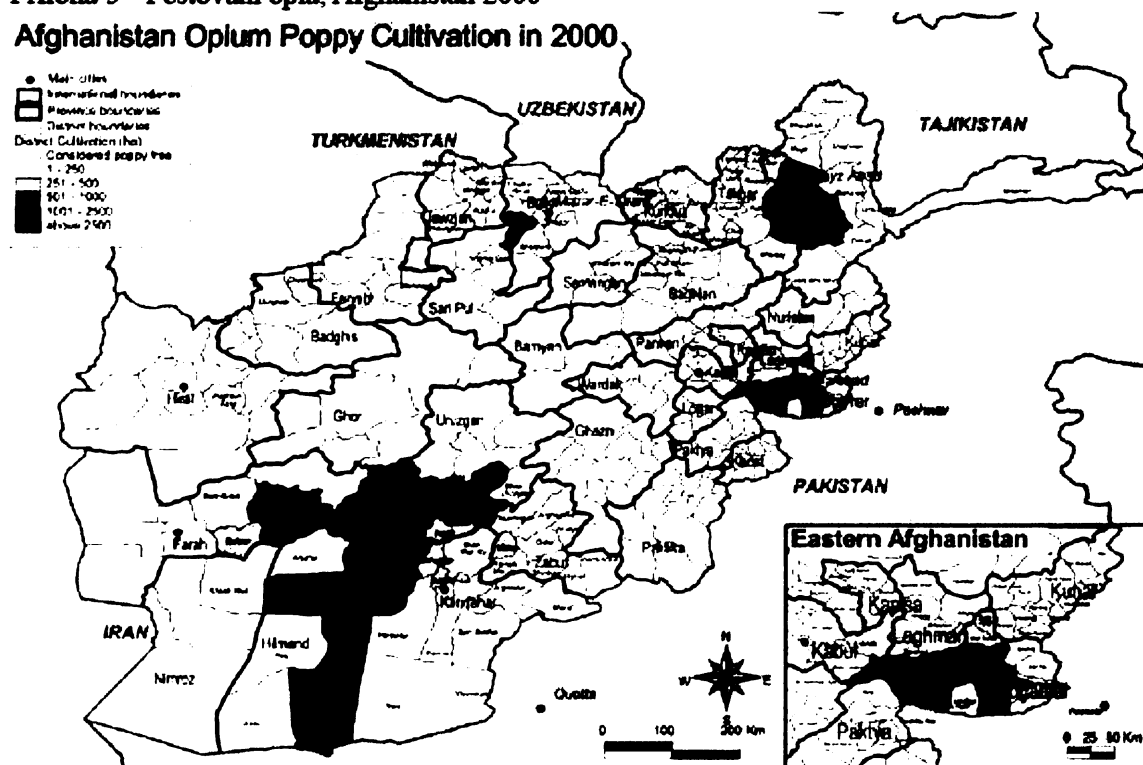
Zdroj: převzato z Bauck 2007, s. 19

Příloha 4 - Mapa bezpečnostní situace (k 8. 8. 2006) a změn pěstování opia, 2005-2006

Zdroj: převzato z Afghanistan: Opium Survey 2006, s. 25

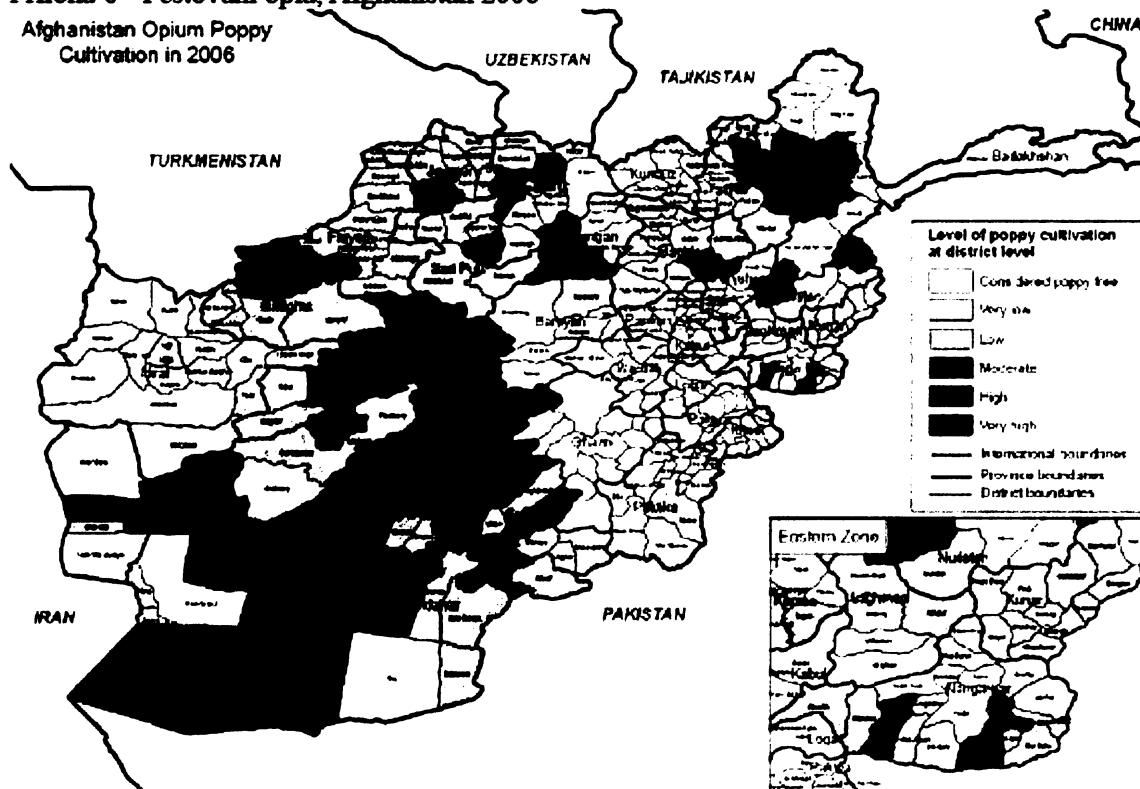
Příloha 5 - Pěstování opia, Afghanistan 2000
Afghanistan Opium Poppy Cultivation in 2000

Zdroj: převzato z Afghanistan 2005, s. 21

Příloha 6 - Pěstování opia, Afghanistan 2006

Afghanistan Opium Poppy Cultivation in 2006

Zdroj: převzato z Afghanistan: Opium Survey, s.15